תלמוד בבלי · אחרונים · רש״ש · סדר מועד

רש"ש על סוכה

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"ש על סוכה

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 8
דף ד: 8
דף ה. 9
דף ה: 10
דף ו. 11
דף ו: 11
דף ז. 12
דף ז: 12
דף ח. 12
דף ח: 13
דף ט. 13
דף ט: 13
דף י. 13
דף י: 14
דף יא. 14
דף יא: 14
דף יב. 15
דף יב: 15
דף יג. 16
דף יג: 17
דף יד: 17
דף טו. 18
דף טו: 18
דף טז. 18
דף יז. 19
דף יז: 19
דף יח. 19
דף יח: 20
דף יט. 20
דף יט: 21
דף כ. 21
דף כ: 21
דף כא. 22
דף כא: 22
דף כב. 22
דף כב: 23
דף כג. 24
דף כג: 24
דף כד. 25
דף כד: 25
דף כה. 25
דף כה: 25
דף כו. 25
דף כו: 26
דף כז. 26
דף כז: 27
דף כח. 27
דף כח: 28
דף כט. 28
דף כט: 28
דף ל. 29
דף ל: 29
דף לא. 29
דף לא: 29
דף לב. 30
דף לב: 30
דף לג. 30
דף לג: 30

דף לד. 32
דף לד: 32
דף לה. 33
דף לה: 34
דף לו. 34
דף לו: 35
דף לז. 35
דף לז: 35
דף לח. 36
דף לח: 36
דף לט. 37
דף לט: 37
דף מ. 37
דף מ: 37
דף מא. 38
דף מא: 38
דף מב. 39
דף מב: 40
דף מג. 40
דף מג: 40
דף מד. 41
דף מד: 41
דף מה. 42
דף מה: 42
דף מו. 43
דף מו: 43
דף מז. 44
דף מז: 44
דף מח. 45
דף מח: 45
דף מט. 46
דף מט: 46
דף נ. 47
דף נ: 47
דף נא. 47
דף נא: 48
דף נב. 49
דף נב: 49
דף נג. 49
דף נג: 49
דף נד. 50
דף נד: 50
דף נה. 51
דף נה: 51
דף נו. 52
דף נו: 53

דף ב.

במשנה סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים כו'. עמש"כ בריש עירובין בס"ד:
גמרא [**למעלה מכ' אמה אין אדם יושב בצל סוכה**. נראה פירושו דלא מהני צל סוכה לבד. (עיין בר"ן) זולת צירוף דפנות עמה] :
שם אלא מעתה העושה סוכתו בעשתרות קרנים כו' א"ל התם דל ע"ק כו'. עמש"כ שם (צג ב) בזה בס"ד:
שם הכא דל דפנות ליכא צל סוכה. עפרש"י ויל"פ דר"ל דלא תהני צל סוכה לאכשורי דבלא דפנות פסולה:
שם ורבא אמר כו'. בגליון בשם ס' מ"א דקדק על אמרם ורבא בו' ול"נ דגם בלשונות העמים כשמונה כמה אנשים או דברים דרך לחבר האחרון במלת החבור (אונד בל"א אי בלרו"פ) וכן בר"ה (ז ב ח) אמר רבא ארבעה לד"ה כו' רנב"י כו' ורב אשי כו'. הרי דבר"א שהוא האחרון קאמר בו' העטוף וכן לקמן (מז) הפרים האילים והכבשים כו' ובזה נדחה ראיית הר"ן לקמן בפ' לה"ג במשנה דנקב וחסר כ"ש שדייק דחד פסול הוא מדתני וחסר בו' דלא כאינך די"ל מפני שהוא אחרון:
שם עד כ' אמה אדם עושה דירתו דירת עראי כו'. עפרש"י ולע"ד נל"פ דאין דרך דירת עראי דהיינו על ימים אחדים לעשותה גבוהה יותר מכ"א ועמש"כ לקמן (כג) סתירה לפרש"י:
[**רש"י ד"ה סוכה מדאורייתא. דעשרים אמה כו' נאמרה שיעורה מסיני**. לכאורה שפת יתר הוא כי די לנו בהא דעיקר מצותה דאורייתא לכן שייך שפיר לומר דאם היא גבוהה פסולה. אבל מבוי עדיין לא אשמע לן שנצרך לקורה ואיך יפול עליו לומר אם עשאו גבוה פסול] :
תד"ה כי (בסופו) הא כתיב נמי מזרם וממטר כו'. ולע"ד פשטיה דקרא וסוכה תהיה וגו' קאי על ענן כו' דבקרא דלפניו ואמר דהענן תהיה לסוכה לצל יומם ותהיה (ר"ל הענן הנזכר) ג"כ למכסה כו' ולא שב כלל על הסוכה כי היא איננה רק לצל. אולם דבריהם יתכנו לרב מתנה לקמן (ס"ד ו') בטעמיה דר"ש:

דף ב:

גמרא מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך כו'. נראה דאין חילוק בין כשמופלגות בגובה לבין מופלגות במשכה. עי' בטור או"ח סי' תרע"א בשם ר' יואל הלוי ובב"י שם בשם מהרי"א:

שם אר"י מעשה כו' שהיתה סוכתה גבוהה יתר מכ"א. כ"ה בתוספתא ועמש"כ בריש עירובין:

שם א"ל משם ראיה אשה היתה ופטורה מה"ס. לקמן (כח) במשנה איתה ג"כ כהאי לישנא ופרש"י בתמיה והתוי"ט כ' שם דיל"פ בניחותא ע"ש וכן יל"פ כאן לפרש"י בר"ה (לג) לדעת ר' יהודה דאין אשה סומכת שהוא מטעם בל תוסיף:

רש"י ד"ה לימות המשיח אבל סוכת מצוה אינה לצל. ועי' לקמן (ח ב) אר"ח והוא שעשאה לצל ופרש"י ולצל הוא דמקריא סוכה כו'. ודוחק לומר דר"ח אזיל בשיטת ר"ז ועי' ברא"ש ור"ן שם וע"ע לקמן (יב) בהא דגזירת אוצר ובפרש"י:

רש"י ד"ה משום צל בטפי מד"א פורתא ל"ש בה עינא. הא ודאי דלטעמא דמישלט עינא אפילו רחבה טובא פסלי רבנן כדמשמע מדבריו לקמן בד"ה למשכא ולא משום דלא שלטא בה עינא כדמשמע בתוס' דברחבה הרבה ודאי שלטא עינא והשמים יוכיחו אלא דלא רצו חכמים לתת דבריהם לשיעורים לומר אם גבוהה כך תתכשר ברוחב כך משא"כ לטעמא דצל דאיכא גבול ד"א ושיעור זה מצאנוהו בכ"ד:

תד"ה וכיון ול"ד לנ"ח וקורת מבוי כו'. עי' בטור שציינתיו למעלה:

תד"ה יש וי"ל דלעולם כו'. עי' מהרש"א וק"ל דא"כ מאי פסקא דגובה כ' אם לפעמים נפסלת אף בנמוך מזה דהיינו אם אינה מחזקת אלא כדי רו"ר כו' עד פחות מד"א ופעמים דכשרה אף ביתר מכ' אם מחזקת יותר מד"א ושיעורא דכ' איננו רק במחזקת ד"א מצומצמות:

תד"ה עד (בסופו) גבי יונק תינוק והולך כו' ה"ה אפי' טובא. עי' מל"מ פ"ח מהל' לולב שתמה עליהם מסוגיא דפ' אע"פ ומדבריהם שם ול"נ דהתוס' מפרשי דלמאי דמשני שם אידי ואידי חד שיעורא ע"כ ד' וה' שנים דנקיט היינו ואפי' טובא דומיא דחבילתו על כתיפו דבן ה' ודאי אין דרך לשאת משואות על כתפו ודבריהם דשם הוא לפי הס"ד דמקשה דדוקא קתני מדפריך מהא דחבילתו עכ"ת ותמיהני על הפוס' שתפסו ד' וה' שנים לדוקא וד' לבריא וה' לחולה דנראה בעיני ברור דז"א אלא לס"ד כנ"ל:

דף ג.

גמרא הלכה צריכה שתהא מחזקת רו"ר ושולחנו. והוא ז"ט על ז"ט כדלקמן (ס"ד טז) והוקשה להפוס' איך יכיל ז"ט רובו ש"א שהוא בכמו י"ט והרע"ב הוסיף לנו תימה שכ' בריש מכלתין ו' על ו' לראשו ורובו ואולי ט"ס הוא וצ"ל ז' על ו' עי' ברמ"א סי' תר"מ ס"ד ובאחרונים שם ולעד"נ דרובו ר"ל רוב מנין איבריו דחשיבי ג"כ לענין טומאה ברפ"ב

דאהלות ולפי המבואר שם בספ"א נמצאו במיעוט הגוף שכלפי ראשו עם הראש ונכון בעז"ה [עוי"ל דודאי הסיבתן לא היה בפישוט כל הגוף בשוה אלא דראשו וצווארו וקצת גופו הסמוך לו היו בזקיפת אלכסון קצת על משענת הכותל או ראש המטה וא"כ גם גובה הסוכה מסייע להכיל קצתו] :

שם ואם איתא מחזקת (ר"ל ראשו ורובו) ואינה מחזקת (ר"ל שולחנו) מבע"ל. והוא כנגד מי שהיה רו"ר בסוכה ושולחנו בתה"ב דקתני ומפרש"י למ"כ:

שם וא"ח עליו מעורכי המלחמה. ונ"פ דה"ה דאינו בדין בנהו וחנכו שאינו זז ממקומו בתוך שנתו דאיתא במשנה (סוטה מג):

רש"י ד"ה לקיטוניות שבה וקיטוניות קטנות כו'. כצ"ל:

בא"ד לצניעות הס"ד:

תד"ה ל"נ אבל לא היתה רחבה אלא ז"ט. כן הגיה המ"א סי' תרל"ד סק"א ומש"כ לחלק מהא דמזוזה משום דהכא בעינן שישב בה רו"ר ושולחנו הן אפילו לרבי דבעי דע"ד מבואר לקמן (ח) דבעינן שנוכל לרבע בתוכה דע"ד:

דף ג:

גמרא דלא גרע מחצר שבמבוי דתניא כו'. כצ"ל דלאו משנה היא וכן ברש"י צ"ל ותניא דשיתוף כו' ועי' קדושין (מ) תד"ה אין אבל לכאורה אינו מובן הראיה מהברייתא דהא נוכל לפרש שיתופי מבוי בבית שבחצר שבמבוי ועי' בעירובין שם ובתוס' שציין הגה"ש שם ועי"ל דהראיה הוא מבני הישיבה מדמתרצי לה בחצר שבמבוי:

שם מ"ט בורגנין חזו למילתייהו. מזה נ"ל דבית שער הפתוח לבית דחייב במזוזה אפילו אין בו דע"ד דלמילתיה חזי ומצאתי כן בפ"ת סי' רפ"ו סק"ט בשם חמ"ד כ"י:

שם ואין האחין כו' והתנן א"ח את החצר כו'. נראה דסמיך אסיפא דתני זה"כ כל שיחלק ושמו עליו חולקין כו' וכיון דבית אינו נקרא בפחות מד"א לא ה"נ לחלוק עד שיהא לכ"א ד"א אבל קשה דנפרש דאה"נ קאמר דאם אין ד"א לכ"א אין חולקין אמנם עי' שם (צח ב) תד"ה ר"י שכתבו מהמשנה דשם שא"ח עד שיהא לכ"א שש על שמונה וא"כ פריך הכא שפיר וסמיך ג"כ על המשנה דשם וכזה מצינו בש"ס וכה"ג כ' התוס' בביצה (כד) ועי' תשו' מיימוני לס' קנין סי' ל"ח:

שם אלא אימא אין בו ד"ח בחצר. כצ"ל בבי"ת וכן ברש"י:

רש"י ד"ה כולהו בית ובא אשר לו הבית. לכאורה ה"מ לאתויי מהמוקדם בבית ארץ כו':

רש"י ד"ה מי מינטר בבית שער היינו כו'

ובד"ה אכסדרה שלפני הבית כו'. עי' לקמן (ח ב) בפי' ד"ה ותהוי:

רש"י ד"ה בורגנין צריך לשומרי פירות כו'. לקמן שם חשיב בהברייתא בורגנין ושומרי פירות ושם פי' שומרי העיר:

תד"ה ואין. שעכשיו מיצטרך בית זו כו'. כצ"ל בכ' וכן העתיק הרש"א:

בסה"ד ואע"פ כו' שנותנים לב' בתים בלא עיר קרפף כו' דאל"ה כו'. עי' מהרש"א לכאורה זה מוכח מהא דפ' ע"פ דא"ל אמאי סמכיתו אבורגנין וכיון דהוה ג' פרסה ע"כ דנותנין קרפף בין בורגין לבורגין וי"ל דש"ה דהואיל דיש עיר בתחלה נמשך הבורגין הראשון להעיר ונחשב כהעיר עצמה לתת לו עיבור עד הבורגין הב' וכן כולם:

דף ד.

גמרא א"ל רבא הא דירה סרוחה היא כו'. ק"ל א"כ אמאי כשרה בגובה י"ט הלא קומתו של אדם בינוני ג"א דהוא יח"ט וזהו עוד לבד מראשו כמבואר בתוס' עירובין (מח) וא"כ לא יוכל לעמוד שם בקומה זקופה וכי עייל ונפיק ישוף אכרסיה עי' שו"ע סי' תר"מ ס"ד ברמ"א ובמ"א:

שם אם יש משפת איצטבא ולכותל ד"א פסולה כו' מאי קמ"ל דאמרי' ד"ע כו'. לכאורה קשה למ"ד לקמן (יז) דסכך פסול באמצע בארבעה (ואליביה אזלא הך סוגיא דלאידך ל"ל ד"ע כלל כמש"כ הרא"ש שם בשם הרמב"ן) א"כ לא ליפסול עד שיהא הריחוק קרוב לד"א וד"ט דבפחות ב' משהויין נאמר ד"ע עד ד"א וישאר פחות מד"ט שאין בו שיעור הפלגה ויקשה כולהו ג' בבי דמתניתין דשם וי"ל דכמו דל"א ד"ע ולבוד כהדדי (כמש"כ בס"ד בשו"ע רס"י תרל"ב ע"ש) ה"נ לענין זה ועוי"ל כיון דאיכא סכך פסול ביחד יתר מד"א ל"א ד"ע כלל וכה"ג תמצא ברפ"ד דכלאים ע"ש:

רש"י ד"ה ה"ג בית שאין לה חלל טפח הימנה ולגג. משמע דהטומאה עצמה ממעטת להחלל טפח ולקמן (י) ד"ה טפח ע"ט כ' משום דליכא הפסק טפח ממנו ולקרקע ומלשון הראב"ד שהביא התוי"ט בפ"ג דאהלות מ"ז משמע קצת דלא קפדינן רק שישאר טע"ט חלל חוץ לטומאה אבל במקום שהטומאה מונחת אף אם אין ע"ג טפח טמא ועמש"כ שם בס"ד:

דף ד:

גמרא א"ל ר"ה פליגי באה"ג וה"ה על שפה"ג והאי כו' להודיעך כחו דר"י כו'. לכאורה תמוה דעל שפה"ג טעמא לחוד משום גוד אסיק ואפי' אין בהקונדסין טע"ט ובאה"ג טעמא לחוד משום דיומד ודוקא בטע"ט ומאי שייך להודיעך כחו דר"י כיון דמתרי טעמי

נינהו לא נדע חד מאידך וגם קשה הא דדייק מקודם אבל על שפה"ג ד"ה כשרה דדלמא איפכא דד"ה פסולה היכא דלית בהו טע"ט דל"א גוד אסיק לכ"ע ונ"ל ליישב דטעמא דדיומדין הוא ג"כ מטעם המשכה דרואין אנו כאילו נמשכו עד שמגיעים זל"ז (ועי' לקמן ז' רע"ב לשון רש"י) ולכן גוד אסיק הוה כש"כ דשם המחיצות הם בפועל:

שם ארון תשעה וכפורת טפח כו'. וכן לקמן (ה ב) דל עשרה דארון וכפורת כו'. ק"ל דביומא (עב ב) איכא פלוגתא בארון החיצון בשיעור גבהו ולכ"ע עם עובי הכפורת היה יותר מעשרה למר טפח ולמר משהו שוב ראיתי בת"י שם שהעיר בזה:

רש"י ד"ה ובנה בה עמוד שיש בראשו שבעה ומשהו כו'. כצ"ל ובהגרי"פ צ"ל בסופו ד"ה אם יש בה:

רש"י ד"ה כל שאילו. וירבעום ויחלקו ויש כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שהיה רי"א (בסופו) דהכי א"ל בעירובין. כוונתו למה דאיתא שם (יט ב) בברייתא רשבא"א היתה שם אבן כו':

תד"ה פחות. מיהו ההיא איכא לדחות שחקק ד' בעומק י'. עי' בגליון בשם מ"א שהניח בצ"ע שהרי הכא והתם הלשון שוה ולא שת לבו להבחין דהכא אמרי' כדי להשלימה משמע שבין שניהם יהיה עשרה והתם אמרי' והשלימו יל"פ דכינוי הו' שב על החקק ור"ל דחקק בו כ"כ עד שהשלים את החקק לעשרה ואדרבה אתי לאפוקי דל"ת עשרה ע"י צירוף ועוד נראה דהתוס' לא דייקי כלל משינוי הלשון אלא דכאן א"א לפרש דחקק לבד היה עמוק עשרה דא"כ אפי' רחוק ג"ט מהכותל תתכשר ע"י החקק בעצמו דהא קי"ל לקמן (טז) במשנה דאם גבוהות המחיצות עשרה אף דהסכך גבוה הרבה מהן כשרה:

בסה"ד וא"ת בפ"ק דשבת גבי בית כו'. כצ"ל:

דף ה.

גמרא צא ולמד מפחות שבכלים. מלשון המקשה דפריך ע"ז ונילף מכלים גופייהו משמע דפחות שבכלים ר"ל הפחות והטפל לכלים:

תד"ה קדש אלא יל"פ כו'. קשה לי מדוע לא נכתבו כסדר קריאתן אם משום שלא רצו להקדים תיבת קדש לשמו כדפרש"י בשבת הלא בתחילת התורה לא הקפידה בזה עי' מגילה (ט) ובתד"ה אלהים. ועי' סוף מסכת ידים ורש"א בח"א הרגיש בזה ועוד מהו הכוונה בכתיבת קדש לה' בציץ לבד הלא כל הבגדים נקראו בגדי קדש עי' רש"א בח"א בשבת ולכן נ"ל משום דשמות השבטים נכתבו על החושן נגד לבו והיה הכוונה לקרות מלמטה למעלה ראובן כו' קדש לד' וכמש"כ קדש ישראל לה' ולכן ס"ל לת"ק שנכתב

יה למעלה כו' להורות דקריאת הכתיבה היא מלמטה למעלה והוא ע"ד כתיבת המלאך לבלשאצר לדעת ריו"ח בסנהדרין (כב):

תד"ה מסגרתו וכן פי' שם רשב"ם. כצ"ל:

תד"ה ואל יוכיח (בע"ב) והא דאמרי' כו' דבגדי כה"ג ביוה"כ כשרין להדיוט כו' חוץ מן המצנפת. וק"ל א"כ מה השיב רבי שם אבנטו של כה"ג ביה"כ ל"ז אבנטו של כה"ד נימא חוץ מאבנט כמו דלא מקשה ממצנפת מה"ט ומש"כ ומיהו בלשון גמרא כו' גם בלשון משנה אשכחנא כן שם (עא ב) ועמש"כ לקמן נא בס"ד ולולי דבריהם הייתי אומר דלכה"ד כשרים שניהם ויתורץ הכל בזה ומה שהשיב רבי מאבנט ואמאי לא נאמר דחוץ ממנו ועת"י שם (כג ב) שעמדו בזה נ"ל ליישב משום דר"ד אמר כשרין להדיוט דקשה דהא אפי' לכה"ג כשרים לכה"ש לדידיה וכדאמר באידך ברייתא שלא ישתמש בהם יוה"כ אחר דמשמע דלכה"ש כשרים לו וע"כ משום דהאבנט אינו ראוי לו דאבנטו של כה"ג בכה"ש לכ"ע של כלאים להכי קאמר להדיוט דלדידיה מתכשרים כל הד' בגדים ולכן מקשה רבי שפיר דגם להדיוט אינו ראוי האבנט:

דף ה:

גמרא דאר"ח ב"א אמר רב שיעורין כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שיעורין של איסורין כו'. עמש"כ ביומא (פ) בס"ד:

תד"ה תפשת (בסופו) והכא וגבי תשלומין כו'. כצ"ל:

תד"ה בשליש ולא כמו שפי' בקונטרס כו'. והגר"א ז"ל בגליון המשניות ד"ו בפ"ו דב"ב מיישב דעת רש"י ואומר דלחכמים דשם דס"ל דרומו כחצי ארכו וחצי רחבו לכן הק"ק דלא הוי רק כ' על כ' לא הוי רומו רק כ' והגמרא שם אזלא אליבא דרשב"ג ע"ש אבל מה יענה לסוגיא דהכא הכי יאמר ג"כ דאזלא אליבי' ועוד דא"כ ה"ל להש"ס לומר ואפי' לר"מ הניחא אי סבר כרשב"ג אבל אי סבר כרבנן מא"ל כדרך הש"ס בכ"מ בכה"ג אבל אשכחנא בכה"ג דלא אמרינן הניחא כו' בתוס' ב"ק (כד) ד"ה ולא ישמרנו ע"ש עוד כ' שם דלכן בית השני דלא ה"ל אמה טרקסין ונמשך ארכו יחד ס' אמה הי' גבהו מ' כחצי ארכו וח"ר וק"ל דהא עם מקום האמה טרקסין היה ארכו סא אמה וא"כ ה"ל להגביהו עוד חצי אמה ולכאורה קשה עוד דעשה מהמסובב סבה דבריש ב"ב אמרי' להיפך דלכן לא עבדי אמה טרקסין מפני שהיה גבוה מ' ע"ש אבל זה לק"מ דשניהם אמת דע"כ היה צריך להיות גבהו יותר מל' משום גדול כו' האחרון מן הראשון ועל כן לא יוכלו לעשות אמה טרקסין וכיון דלא עבדי אט"ר הי' ההכרח להגביהו עד מ':

דף ו.

גמרא פת חטין ולא פת שעורים. בעירובין (יט) דקדק הש"ס על לשון המשנה דשם קשורות ולא מותרות פשיטא כיון דתני ליה קשורות כו' ע"ש וגם הכא יש לדקדק כן ונ"ל דבא לומר דאינו ממעט אלא שעורים אבל לא כוסמין דל"ת דדוקא חטים ממש קאמר וכמשמעו ברוב מקומות ולמעוטי אפי' כוסמים מינו (עמש"כ בפסחים לו ב בס"ד) קמ"ל ואף דבפ"ח דפאה מ"ה מבואר דב"ס [=דב' סעודות] מכוסמין הם (ג"ס) [ג"פ] מבשל חטים מ"מ שהיית אכילתן י"ל שהן שוין:

שם גפן כדי רביעית יין לנזיר. עפרש"י וק"ל דהרי הגודש מתרבה ומתמעט לפי ערך רוחב הכלי ועובי דופנותיו ומדוע לא בארו לנו חז"ל באיזה מקום שיעורם וגם עיקר הדין שהוא חידוש גדול דמשערינן ביותר מרביעית בכדי הגודש לא נשמע ממנו במקומו במס' נזיר רק שלא במקומו ואגב אורחיא ולעד"נ לפרש דר"ל דאם אכל בכדי שיעור ר"י כשיקרש והתבוננתי אח"ז בפרש"י דברכות וראיתי שהוא ז"ל כוון לפי' זה ע"ש ובעט"ר:

רש"י ד"ה רוב שיעוריה כזיתים ודם. עמש"כ ביבמות (קיד ב) בס"ד:

תד"ה גפן ובריש עירובין פי' כו' לחייבו מלקות כו'. ולי קשה על פי' זה בתרתי חדא דמאי שבחא דא"י בזה הכי אם שתה יין דחו"ל אינו חייב דבשלמא אינך י"ל דדוקא בפירות דא"י משערינן עי' פי"ז דכלים (ולכן נ"ל דלקמן גרסינן ארץ שכל שיעורים כזיתיה כו') וחטה נמי י"ל דשל א"י מוטעמת ביותר ושהיית אכילתה מועטת שנית מדוע ל"א כדי ר"י למקדש ולהוראה עי' כריתות (יב ב) במשנה וגמרא וכן הי' יכול למימר יין לנסכים:

דף ו:

גמרא כי אתאי הלכתא לגוד כו'. עי' פרש"י וק"ל מדוע ל"ק נמי הא דלקמן לענין דופן ג' דסגי בטפח ונראה דזה נכלל ג"כ בגוד דהיינו גוד המחיצה במשך לאורך וכמש"כ לעיל (ד ב) לענין דיומדין ובירושלמי איתא דשלישית לרבנן ורביעית לר"ש אינן אלא דרבנן:

תד"ה ור"ש ומאן דבעי חתיכה מב"ח כו' דמצוות קרינן כו' מצות כתיב. כצ"ל:

תד"ה בדורשין תחלות ואמר לך ר' יאשי' כו'. כצ"ל:

בא"ד וכיון דמשופט לא ממעט הדיוט א"כ היאך הוה אתי כו'. כצ"ל:

תד"ה וסוכה. וסוכה תהיה לצל כו' הרי אחת. ר"ל הסכך למעלה וע"ש בירושלמי לעיל וכאן נראה שחסר תיבת למעלה:

דף ז.

גמרא ויעמידנו כנגד ר"ת שתק רב. כעין זה בב"ב (סב) ואישתמיט מגה"ש:
שם עושה לו טפח שוחק כו'. עפרש"י הן רוב דופן הי' אפילו ע"י טפח עוצב ופחות ולעד"נ הטעם דד"ט חשובים בכ"מ עמש"כ בס"ד בפ"ד דכלאים מ"ד:
שם התם דאיכא ב' דפנות כהלכתן. ברי"ף ורא"ש הגי' דעריבן ועי' בר"ן לעיל מזה בד"ה ת"ר שתים כהלכתן:
שם הכא דליכא ב"ד. נראה דחסר פה תיבת כהלכתן ושם הגי' הכא ג"כ דעריבן:
שם א"ה ליתני נמי יתירה כו'. ק"ל דלדידיה נמי תקשה ליתני יתירה סוכה אשבת בהא דלחי לפרש"י דגם הוא ס"ל לחי משום מחיצה בעירובין (טו) וי"ל משום דמדרבנן מיהא מיתסר לטלטולי להכי ל"ת לה:
שם סיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי כשר. פי' בשבת ולא בחול בס' ב"א ר"ל דלר"א ולר"י דבעו סוכה הראויה לז' לקמן (כג א כז ב) פסול בזה אף בשבת ואני אומר ק"ו מה מחיצות הפסולות מחמת עצמן מהני מיגו לאכשרינהו שאינן פסולות רק מחמת שא"ר לז' לא כ"ש:
תד"ה עושה. קנה בפחות מג' כו'. עי' לקמן (יח ב) תד"ה סיכך בסופו:
בא"ד דשיעורו בז"ט ומשהו. עי' מהרש"א לעיל (ד) ברש"י:

דף ז:

תד"ה סיכך ע"ג מבוי וי"ל דמיירי בלחי טפח ודאמרי' לעיל כו' סמוך לדופן היינו מדרבנן. כצ"ל ולהמהרש"א בכאן נעלם דברי הר"ן פה במקומו:
תד"ה העושה וע"ק דבראש הספינה נמי ניידי כו'. ולע"ד י"ל משום דספינה מינח ניחא ומיא הוא דקא ממטו לה (ב"מ ט ב):

דף ח.

גמרא מכדי כמה מרובע יתר על העיגול רביע בשיתסר סגי. לפי' התוס' דקושיית מכדי כו' קאי על השטח לא על ההיקף כפרש"י קשה דתהוי סגי בהקף פחות מי"ד מעט כמבואר ליודע מעט בחכמת החשבון וצ"ל דמאי דאמר בשיתסר סגי ר"ל השטח וההיקף באמת לא יהיה רק י"ד וכמש"כ אך לפ"ז לא יהיה דומה לאינך פירכי דקאי אהיקף:
שם מי סברת כו' תלתא גברי בתרתי אמתי יתבי כו'. עי' מהרש"א מש"כ בשם יש מקשים כו' ל"י מדוע לא מקשו דנימא דסגי בי"ו כמכדי השני וזה לא יתורץ בתירוץ הא'

שלו ומה שהקשה דנימא ד' גברי בג"א יתבי כו' נ"ל דלק"מ דל"ל יותר מב' שיעורים א' כשיושבים מורווחים כדרך הארץ אז יכיל מקום א' אמה ואם דחוקין מקומו ד"ט כדאשכחן האי שיעורא במת שלם בפ"ג דאהלות מ"ו ופ"ז מ"ג וכן בפ"כ דכלים מ"ז דרוחב ד' ראוי לשכיבה ע"ש ומצינו עוד שיעור ג"ט בעירובין ה' גבי מבוי שנפרץ מצידו ע"ש ובפרש"י אבל להרבות עוד בשיעורים אין לנו ונכון בס"ד:

שם א"ל רב אסי לרב אשי כו'. עי' בגליון בשם מ"א וכ"כ המהרש"א בכתובות (כג) דמצינו רב אסי בתראה לבתר אביי ורבא וע"ע שם (ח) רב אסי איקלע לרב אשי כו':

תד"ה כמה. דטבלא כו' על שלש חוט של י"ב כו'. כצ"ל:

דף ח:

תד"ה ריבועא לכך יל"פ דהנך תרי מילי קיימא אהדדי כעין כו'. כצ"ל:

דף ט.

גמרא וב"ה ההוא מב"ל לעושין סוכה בחש"מ. ר"ל דדרשי' ג"כ הקרא בסירוס כב"ש סוכות תעשה בחג וכ"מ להדיא לקמן (כז ב) ודרשה דר"א שם הוא משבעת הימים וחכמים דשם וב"ה דהכא דרשי ליה לדרשה דלקמן (כג) בפלוגת ר"י ור"מ וזה דלא כב"י ססי' תרל"ז שכ' דרבנן ילפי הא דעושין סוכה בחש"מ מדכתיב שבעת ימים דה"ק סוכות תעשה לך באיזה יום מז' הימים דא"כ מ"מ דרשה דב"ש מחג מ"ע ליה ב"ה ועוד דלדבריו המ"ל דב"ש א"ל כרבנן דעושין וזה מדרשה דשבעת ימים ודרשה דידהו מחג:

דף ט:

שם בשחבטן. ופרש"י וסכך כשר רבה עליו ומבטלו כו' משמע דבאילן שצלתו מרובה לא מהני חבטה ורביה וכ"כ הר"ן להדיא וכ' הטעם כיון שאין הסכך כשר מועיל בסוכה כלום ולעד"נ משום דמחובר חשיב ולא בטיל כדפרש"י בגיטין (נד ב) משא"כ כשחמתו מרובה אין צלו חשוב ובטיל שפיר ברוב סכך כשר ועמש"כ ריש שקלים:

[**רש"י ד"ה מאי למימרא ל"ל לרבא כו' ולמתניתין ל"ל כו' לאשמועינן דל"פ אלא דומיא דבית דכיון כו'**. כצ"ל] :

דף י.

גמרא כי אתא ר"ד כו' אם אין התחתונה יכולה לקבל כרים כו'. כה"ג אר"י ברפ"ו דמקואות אימתי בזמן שהיא מעמדת עצמה כו' ע"ש בפי' הרמב"ם:

רש"י ד"ה כי אתא ר"ד וכיון דעליונה כו' לא פסלה
ובד"ה ומשני ורי"ס כו' לא שם סוכה עלה דעליונה. והרע"ב שכתב שהתחתונה כשרה בסכך העליונה שהגג שלה אינו גג תמוה דהרי לגג הוא ראוי אלא טעמא דסכך העליונה אינו חשוב סכך אחר שא"ר לדור תחתיו:
רש"י ד"ה אבל פורס (במשנה) ומשום דאין לה גג כו' לא מיקרי אהל. כצ"ל:

דף י:

תד"ה ובלבד (בסופו) תרגמה שמואל למתניתין דמטה בגבוה י'. כ"נ דצ"ל אבל י"ל שאני מטה דלגבה עשויה כדלקמן וכ"כ הר"ן בר"פ הישן:

דף יא.

גמרא מטה דלגבה עשויה. לקמן כ"א ב':
במשנה וסכך על גבה. לעיל (ט ב) הגי' על גבן ועתוי"ט ומש"כ בס"ד ומיהו על גבה נמי ניחא וקאי על דלעת וקיסם ר"ל שהן ל"נ משא"כ אילן שהוא ל"ז בכ"ד אבל גם גפן הוא ל"נ הגפן תתן פריה והיא כפורחת עלתה נצה ועוד טובא ומ"מ לפי' הר"ן גי' על גבן עולה טפי דקאי אשלשתן:
רש"י ד"ה הטיל וכפף הראשין. כצ"ל:

דף יא:

גמרא א"ד א"ר מתנה בדידי הוה עובדא כו'. כה"ג עירובין (ו ב):
שם הב"ע דשלפינהי שלופי. עפרש"י ולע"ד נל"פ דעקרן משרשן כמו דקא משליף קטיני (ב"מ פט) ונשארו עומדים על מקומן על עקרן דלא מינכרא עקירתן כ"כ:
שם ורבנן לקיחה מלקיחה לא ילפינן. הב"א מביא דמצינו שנתקבל תיבה למידרש בה גז"ש במקום זולת מקום והוא דבפ' ע"פ (קטז ב) משמע דרבה ור"י לא גמירי גז"ש בעבור זה דגבי הגדה מבננו זה דבן סו"מ ואילו בשבת אמר דכ"ע בר"ח אתו למ"ס כתיב הכא ביום הזה כו' ול"ד הרב ז"ל. א' דבע"פ לא נזכר רבה ובשבת איתא רבא. ב' דא"ל הזה נתקבל ולא זה. ג' לפמש"כ בע"פ בס"ד אף ראב"י לא בגז"ש יליף שם אלא דמביא כמו דדרשינן שם גבי בסו"מ זה למעוטי סומין ה"נ איכא למידרש הכא בהגדה ע"ש וע"ש (ו ב) בתד"ה ממאי בסופו:

דף יב.

גמרא היינו הדס היינו עץ עבות כו' ועץ עבות ללולב. לקמן (לב ב) פריך ואימא דולבא בעינן ענפיו חופין א"ע וליכא וא"כ הכא דלא כתיב ענף יותר ה"ל לפרש דהיינו דולבא וכולן לסוכה וכדמסיים קרא לעשות סוכות (ואולי י"ל כיון דכתיב עלי הוה נמי פירושו עליו חופין א"ע וזיתא מוכח לקמן שם דעליו חופין א"ע ועלי תמרים היינו לולב ידוע דכן גידולו וכן הדס ועץ שמן אולי ג"כ כמוהם אך לפי גי' הירושלמי שאביא בסמוך א"א לפרש כן) והנה לר"י לקמן (לו ב) דלא מכשיר לסכך אלא בד' מינים ע"כ ל"ל דהיינו דולבא וא"כ יל"פ דהקרא יכוין אף ללולב ושם איתא אליביה גם על עצי עבות דהוא לסכך כלפי לאיי וי"ל דאילו היה המכוון על דולבא ודסכך ה"ל לקראו בשם העצם כמו אינך אבל אי קאי על הדס וללולב שפיר קראו בשמו התוארי לומר שיהא דוקא עבות וכמו שעשתה התורה ושם לר"י דמשני דהוא לסכך קצר הש"ס וסמיך על דהכא שוב האיר ה' את עיני ומצאתי בירושלמי פ' לה"ג הל' ב' דהגי' שם איפכא אין תימר זיתא עולה כמין קליעה ואין ענפיו חופין את רובו א"ת זרגונה (ופי' הק"ע דהוא דולבא שבבבלי ומהתימה שלא הרגיש בהיפוכי הגירסאות) ענפיו חופין א"ר וא"ע כמין קליעה ואולי גם בבבלי צריך להגיה כן ובפרט שהתוס' הקשו שם (לפרש"י) דדולבא איננו קלוע והשתא א"ש דל"ל דהיינו זיתא דהא כבר הוזכר ודע כמדומה לי שראיתי באיזה ספר שרוצה לפסול אותן הדסים שעליהם מרוחקים זה מזה שאין ראשו של זה מגיע לעיקרו ש"ז דנמצא שאין חופין את העץ כולו והנך רואה גי' הירושלמי חופין את רובו וכן התוס' בר"ה (כג) ד"ה ערמונים העתיקו כן מגמרא דילן:

במשנה וכולן שהתירן כשירות. בריש חולין מדייק הגמרא וכולן ששחטו אהייא אילימא אחש"ו עלה קאי ואם שחטו מב"ל ועי' ט"ז סי' תרכ"ט סקי"ז וגי' הרי"ף והרא"ש ואם התירן וכ"ה בגי' המשנה שבירושלמי והתוס' לקמן ע"ב בד"ה אין העתיקו ואם היו מותרות:

גמרא א"ר יעקב שמעית כו' א"ר ירמיה נחזי אנן כו'. כה"ג בקדושין (נג ב) וכן ביומא (מא ב) באמוראי אחריני [ובגיטין לג ב. מד ב. ובערכין כט ב. וכעין זה בב"מ ח ב] :

דף יב:

גמרא באניצי פשתן פסולה. הרמב"ם מפרש הטעם מפני שהפשתן נשתנית צורתו וכאילו אינו מג"ק וק"ל דלפ"ז הא דלקמן (טו ב) סככה בבלאי כלים פסולה דפרשה אביי שם מטלניות כו' ותיפוק ליה מטעמא דנשתנית צורתו:

תד"ה באניצי. נראה דט"ס נפל בדבריהם ותחת אונץ המוזכר בכה"ד צ"ל אונין בנו"ן בסוף וכמו אין נותנין אונין ש"פ לתוך התנור שבת (יז ב) במשנה וכ"ה הגי' לפנינו שם (כז ב) ובמשנה דנגעים וברש"י כאן והשתא לפי מסקנתם אונין היינו טווי ואניצי היינו פשתן מנופץ וכ"נ בערוך ערך אנין וערך אניצי והגרי"פ ל"ד לציין שם בתד"ה אונין לערך אניצי כי כוונו לע' אנין:

דף יג.

גמרא מיתיבי איזוב ולא איזוב יון כו'. הגרע"א ז"ל בחדושיו תמה מידי שם עצם כתיב בקרא כו' ע"ש ולפלא שנעלם מכ"ת המ"א סי' תע"ג ס"ק ט"ו בסופו:

שם אמר אביי כל כו' בידוע כו'. התוס' בזבחים (כב רע"ב) העתיקו זהו ונכון יותר:

שם אגד שנים מחלוקת ר"י ורבנן. עי' גה"ש מה שהניח בצ"ע והנה לכאורה קשה לפ"ד הכ"מ בשם התוס' (כעת נעלם מאתי מקום התוס') מנ"ל לרבנן באחד ולר"י בשנים דפסול כיון דהג"ש אינו אלא אסמכתא או למצוה וכמו אם לא אגדן דכשר וע"כ צ"ל דכוונתם אינו רק לענין אגודה הוה אסמכתא או למצוה אבל לענין מנין הקלחים הוה ג"ש גמורה ואפי' לעכב הכי גמירי להו והתם באיזוב דפ"מ גופי' מנ"ל מנינם ע"כ מאגודה דכתיבא ביה דלמר בהכי מיקרי אגודה ולמר בהכי וא"כ א"ש בפשיטות הא דקאמר מחלוקת ר"י ורבנן ועי' במאור ולדבריו נמי עולה יפה פי' הגמרא ולהגה"ש אישתמיט דבריו ועמש"כ בב"ר פס"ח אות ט' במ"ת בישוב הרי"ף והרמב"ם והר"ן בסוגיא זו:

שם מצות איזוב ג' קלחים כו'. פרש"י שרשים משמע דבעינן שיקחם עם השרש ונראה דה"ה עץ הארז שמשליכין בשרפתה וכן בטהרת המצורע צריך שיהיה עם השרש והא דאיתא בנגעים פי"ד מ"ו דארכו אמה וכן באזוב בנדה (כו) דשיעורו טפח היינו שלא גדלו יותר (והתוספתא שהביא הר"ש ברה"פ שם בר"ט שלקח מקל ואמר שבו טיהר ג' מצורעים ע"ש לכאורה קצת סתירה לזה אבל יש ליישבה ואכמ"ל) דנראה דכ"ד שצותה עליו התורה לקחתו צריך שיהיה כברייתו ולכן בלולב פירשה כפות דהיינו ענף וכן בהדס ענף כו' וקאי גם על ערבי נחל ולזאת בערבה שמקיפין אה"מ היו מביאין מורביות דפרש"י (מג ב) נטיעות דמשמע כמו שהם גדלים דהלל"מ סתם נאמרה ערבות ולא ענפים והא דלקמן (מ"ד ב) דפליגי ר"נ ור"ש דמשמע שם דכשרה בבדין דהיינו ענפים נ"ל דהיינו בגבולין אבל במקדש היו מורביות כמתניתין אלא שהרמב"ם בפ"ז מהל' לולב פסק כר"ש לגבי מקדש וכ"מ שם מפרש"י ובטלה דעתי. שוב ראיתי בת"כ ר"פ מצורע וז"ל אי ארז יכול טרף (ופי' הק"א עלה) ת"ל ועץ הא כיצד בקעת של ארז וע"ש עוד ונ"ל

דט"ס הוא וצ"ל יכול ענף וכדאיתא בספרי פ' פרה ע"ש גם מאי דאיתא שם ובראשה טרף ופי' הר"ש שם והק"א עלה נראה דצ"ל וראשו טרוף כגי' הר"ש וכ"ה בתוספתא שלפנינו ופירושו שחרוץ בראשו כדי שילקוט הדם והמים בין חריציו להזות מהם על המצורע וכמו בטרוף דספ"ג דשבועות בגמרא וכפרש"י שם והר"ן בנדרים [אח"ז ראיתי בערוך ערך מרביות הב' שפירש מרביות של ערבה ענפים גדולים של ערבה. וכן הרע"ב פ"ב דתמיד מ"ג פירש מרביות של תאנה ענפים וכן המפרש שם] :

דף יג:

גמרא ופוסלין בסוכה משום אויר מ"ט כיון כו'. וכתב הר"ן ומינה דכ"ד העשוי להתייבש בתוך ז' כו' אף מעכשיו הוא פסול ונ"ל דמדאורייתא הוא ומטעם דאינה ראוי לז' וכדדריש ר"י לקמן (כג) ומשמע שם דאף ר"מ מודה בדרשה זו וכמש"כ שם בס"ד:
רש"י ד"ה הבוצר לגת לפי שא"צ לבית אחיזה כו'. כצ"ל:
תד"ה ירקות ומה שהוזקק לפרש מדרבנן הוא דאי חשיבי אהל מדאורייתא לענין הבאה כו'. כצ"ל:
בא"ד ואפ"ה חייבי מדאורייתא כ"ז שלא הוכשרו. ומשמע דאוכלין שלא הוכשרו פסילי לסכך (וכן הי' פשוט להרב בגנת ורדים הובא בתור"ע פ"ח דאהלות אות י"ז) מדהוצרך לומר דפסילי משום אויר משמע דהי' סברא לפסלינהו משום סכך פסול וכדפרש"י וטעמא נראה כמש"כ התוס' לעיל (יב ב) גבי אניצי פשתן הואיל וקרובין לטומאה גזרו בהו רבנן. אח"ז ראיתי בק"נ אות צ"ב שגם הוא מפרש כן בדברי הרא"ש אבל הא דמשמע מדבריו דפסולין מה"ת לא מחוור אלא כדאמרן גם מש"כ ליישב דברי מהרי"ל דקאי על שברי כלים אישתמיטתיה הא דלקמן (טז) דסככה בבלאי כלים פסולה:
[**תוס' ד"ה דלא. וי"מ שיכבידו כו' ולא יתפרדו הקשים כו'**. ק"ל דלא מצינו אלא ידות המשמשות את האוכל ולא שהאוכל משמש את היד] :

דף יד:

גמרא ל"א בשלמא שמואל כו' מאי מצטרפין לד"א מן הצד. עי' מהרש"א ומהר"ם שנדחקו ול"נ לפרש דר"ל כגון שסכך בנסרים שיש בהן ד' מן הצד עד פחות מד"א ונתן עוד נסר א' פחות מד"ט אצלם עד שהשלים לד"א ע"ז אר"י שאין מצטרפין לד"א מפני שהנסר דהוא פחות מד"ט סכך כשר:

שם סככה בנסרים של ארז כו'. לכאורה ה"נ דאתי לאפוקי של שאר מינים דמפני שאין דרך לעשות תקרה מהם לית בהו גזירת תקרה אולם הפוסקים סתמו דבריהם וכן לקמן (לז) מוקמינן בהדס והוא לפי הנראה אין דרך לעשות ממנו תקרה:

שם אין שעת הסכנה ראיה. עירובין (צא):

רש"י ד"ה לאו שהפכן כולן על צדיהם וסככה כולה בהם. וק"ל א' דנתן עליה נסר משמע נסר אחד. ב' מאי אע"פ שלא הכניס בתוכה אלא ג"ט רבותא טפי הל"ל אע"פ שלא הכניס אלא פחות מג"ט עי' בפי' לעיל ד"ה הפכן ע"כ נלע"ד דמיירי הכא בסוכה קטנה וכמו לפי מאי דדחי עי' רש"א וכ"מ מדל"ק לא הב"ע כו'. וכגון בסוכה קטנה ולכן פוסל אפי' נסר אחד ודוקא ג"ט והא דקאמר הפכן בל"ר שגרת לישנא דלעיל בפלוגתתם נקיט:

רש"י ד"ה אפומא דלפקא מיני' ע"י דופן עקומה כו'. עמ"א סי' תרל"ב סק"א ובמש"כ שם:

תד"ה ומודה היכא דמקום הפסול מרובה גרע. כצ"ל:

דף טו.

גמרא ולרב יהודה א"ר דאמר סככה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה והכי קאמר דאיכא מעשה מעליא וגזירת תקרה נמי בטלה. לכאורה כיון דאית להו גזירת תקרה כר"מ ה"ל לפרושי אליבייהו כדפי' במשנה לר"מ דבפסל שבינתיים מתכשרה ועי' בר"ן ונ"ל דכאן חזר ביה וס"ל דלכ"ע בנוטל א' מבינתיים בטיל ליה גזירת תקרה וגם הנשארים מתכשרי וכדמסיק לקמן לשמואל. [אבל קשה לפ"ז מאי פריך והא איפלגו בה חדא זמנא הא טובא אשמעינן בהך פלוגתא. א) דנטילת אחת מבינתים מהני למעשה על הנותרים דלא מקרו תו מן העשוי. ב) דאפי' לר"מ מתכשרי הנותרים בהכי דלא גזרינן בהו גזירת תקרה] :

רש"י ד"ה בנכנס ויוצא דהאויר יותר על השפודין. כצ"ל:

דף טו:

תד"ה פרוץ (בסופו) ויש לדחות ההוא דסוף בכורות כו' כיון דא"י להכיר כו'. כצ"ל:

תד"ה בארוכה והא דתנן התם כרע כו' וחברה למטה כולה טמאה. כצ"ל:

דף טז.

גמרא מחצלת הקנים גדולה כו' משמע דשל שיפה וגמי שהן רכין אין חילוק בין גדולה לקטנה ואף בגדולה אין מסככין ולקמן (כ) איתא בברייתא גם בהם חילוק בין גדולה

לקטנה וע"כ פליגי אהדדי וממתניתין דלקמן (יט ב) דתני מחצלת קנים גדולה כו' משמע נמי כברייתא שלפנינו וצ"ע דהש"ס לא רמי להו אהדדי:

שם תנ"ה כו'. **ואיכא דרמי להו כו'**. עי' גה"ש ומה שציין ב"ב מט ט"ס וצ"ל יט ואנכי אוסיף. שם יא. כו. כתובות כז. ערכין כז ב. וכה"ג ב"ק טז:

תד"ה מטה. מש"כ המהרש"א דלרבנן אף הכרע לחודי' מקבל טומאה וע"ש אינני רואה הכרע לזה דנהי דסברי דאם הכרע מחובר לקצרה ונגעה בו טומאה לא נטמא אלא הוא לבדו מ"מ אפשר אם הוא לחודי' קאי אינו מקבל טומאה כלל:

תד"ה ומטהרת אלא צ"ל דההיא כו' מנין משמע ליה דמיירי בכל מפץ כו'. כצ"ל ועמש"כ בב"ק שם ע"ד בס"ד:

תד"ה דלא חזי לא דמי דהתם כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ג"ט פסולה דהיינו כו' דאמרן. הוא לעיל (יד ב):

רש"י ד"ה בור שבין ב' חצירות חציו בחצר זו וחציו בחצר זו ומחיצה בין כו'. כצ"ל:

תד"ה בין. וי"ס שכתוב בהן בין מלמעלה בין מלמטה כו'. כצ"ל:

דף יז.

גמרא א"ר אשכחתינהו כו'. כה"ג ביצה י"ט. כתובות צ ב. ב"ק פה. צ ב. נדה נג:

ד"ה פסולה ואינו מפרש רואין כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שהקיפוה סמוך לדפנות בדבר כו'. כצ"ל:

תד"ה אויר (בסופו) ואפשר אפילו כו' מצטרפין זו ע"ז לכדי הכשר סוכה כו'. לכאורה סתירה מזה לדעת המ"א בסימן תרל"ד סק"א:

דף יז:

רש"י ד"ה הבגד גע"ג. ואם יחדו למשכב הזב כו'. ל"ד אלא אפי' יחדו למשכב סתם ועמ"ש בשבת (פד ב)] :

דף יח.

[**גמרא האי צחנתא דבב נהרא שריא כו' והאידנא דשפכי כו' אסירא**. לבי אומר לי דזהו הנקרא בלע"ז (שטינקעס) כי צחן הוא לשון סרחון כמו ותעל צחנתו (יואל ב'). ועי' רפ"י דתרומות וכמדומה שנאמר לי שגם בהם דרך להתערב דגים קטנים טמאים ואינן ניכרים וכדפרש"י באברומא. והעולם נוהג בהם היתר ואין פוצה פה וה' הטוב יכפר בעד. וי"ל דרש"י בע"ז (דף לט) פירש צחנתא חילק שהוא סולתנית דאין לו עכשיו (קשקשים)

ועתיד לגדל לאח"ז (וברש"י שאצל הרי"ף שכתב על סולתנית שמשירין כשעולים מן המים ע"כ ט"ס הוא) וע"כ לא אסרוהו אלא בעוד שלא צמחו בו הקשקשים דאז אינו ניכר לבין הטמאים אבל אחר שצמחו בו הקשקשים ניכר היטב על ידיהם. וכ"כ הש"ך ביו"ד סימן קי"ד סקט"ז. אולם בדיקה מיהא בעיא. ודע דק"ל מאי איריא דחשיב במשנה החילק בין דברים של נכרים דאפי' דישראל נמי אסור וי"ל] :

רש"י ד"ה הכי גמירי להו דאין לבוד באמצע. לעד"נ דאפי' מן הצד ג"כ גמירי דל"א לבוד וראיה מהא דחלון טפח מביא טומאה מבית לבית ובדפנות הוכיחו התוס' דלכ"ע אמרי' לבוד אפי' באמצע והמ"ל ולטעמיך ולשון התוס' בעירובין (י ב) בד"ה עור דהל' גמירי גבי טומאה דל"א לבוד משמע ג"כ דל"א לבוד כלל:

רש"י ד"ה סיכך ע"ג אכסדרה וסמך הסכך על שפת כו'. אתי לאפוקי היכא שהשוה את קירויו דל"א פי' תקרה כו' אפי' לאביי כדלקמן ובזה מיושב לישנא דעל ולא נצטרך לפי' הרי"ף בזה שוב ראיתי שהר"ן בס"ד הרגיש עליו בזה:

תד"ה אין לבוד דהכא מיירי כשהאויר מהלך ע"פ כולה. קשה דהא מייתי ראיה מארובה והתם אפי' מוקפת מד' צדדיה וי"ל דהמ"ל ולטעמיך כמשכ"ל:

דף יח:

רש"י ד"ה פי תקרה עוביין של נסרים בחודן והן עובי כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה בבקעה להכי נקיט בבקעה כו'. ועי' בתוס' שהקשו על פירושו היאך מוקמינן אביי כרב כו' ולעד"נ דלהכי נקיט בקעה דלא הויא הילוך לרבים כולי האי דלכן לא הויא אלא כרמלית ומש"ה אמרינן בה פ"ת יורד וסותם מכל צד כמו סיכך ע"ג אכסדרה וכאשר חילקו התוס' בשם רש"י בד"ה סיכך:

תד"ה סיכך דתניא שתים כהלכתן וג' אפילו טפח ואילו השוה כו'. כצ"ל:

תד"ה אכסדרה (בסופו) יל"פ דנקט בקעה כו' דבקעה היא כרמלית. כצ"ל:

דף יט.

גמרא אחוי ליה נראה מבחוץ ושוה מבפנים דאתמר כו'. כצ"ל ומה שבינתיים ליתא בראש"ש וכן עפרש"י ותוס' משמע דל"ג לה:

שם ולחי היינו פצימין. מפרש"י נראה דל"ג ולחי ונל"פ היינו פצימין דאמרן לעיל דל"נ רבא בזה דכשרה ולא כדאוקימנא לעיל דמיירי פחות פחות מג':

רש"י ד"ה לבראי וגם שבצדדין תחלתן לשם סוכה הפנימית נעשו. כ"ה בר"ן:

תד"ה לא יהא ועוד מי יוכל להזהר בסוכה מלאה נקבים כו'. עי' לעיל (יח א) תד"ה אין לבוד וברא"ש כאן:

דף יט:

גמרא א"ל כמאן כר"א שבקת כו'. מהתוס' ר"פ חבית משמע דתשובת ר'יוסף היתה כר"א וגרסי א"ל שבקת כו':
תד"ה שאם הגביהה ומתוך לשון הקונ' משמע כו' שהגביה או הרחיק כו'. כצ"ל:

דף כ.

גמרא ר' ישמעאל בר"י כו' אחת זו וא"ז מסככין בה וכן כו'. לפרש"י (והראב"ד בפ"ה מהל' סוכה הל"ו) היינו אפילו קטנה וארוגה ונ"ל דסתמא דמתניתין ספי"ז דכלים מחצלת קנים כו' טהורה אתיא כוותייהו ופסקי הרמב"ם שבהל' סוכה פ"ה ושבפ' כ"ה מהל' כלים הלי"ג סתרי אהדדי וצ"ע ועלח"מ בהל' סוכה שם:
רש"י ד"ה והתנן כל המטמא מדרס וה"ה כו' ובנבלה כו' דילפינן ליה בק"ו כו'. לכאורה מן הק"ו דפכין קטנים ליכא למילף רק מת וכן שרץ דמטמא בכעדשה וראוי ליכנס בפך קטן כדפרש"י בב"ק (כה ב) אבל לא נבלה דא"מ אלא בכזית וכן הבין המהרש"א בשבת (פד) בתד"ה מפץ ואולי כוונת רש"י דמדרבנן מיהא מיטמו אף בנבלה וכמ"ש המהרש"א הנ"ל:
תד"ה אחת. דה"נ תנן בסנהדרין כו'. אנכי אוסיף אחד שוגג ואחד מזיד (אבות פ"ד מ"ד):
בא"ד וה"נ הזכיר תנא מחצלת גדולה כו'. ק"ל מפ"ק דמכות (רד"ו) דר"י אמר שם בד"א בד"נ כו' רבי אומר אחד ד"מ כו' וכן ביבמות פר"ג במשנה רנ"א אחת בעילה וא' חליצה כו'. ואין לומר משום דבמכות סיים ר"י בד"מ וכן ביבמות סיים הת"ק בבעילה דכן נוכל לכוין בדבריהם הכא אבל בש"מ שציין הגרי"פ למ"כ ועוד דא"כ לא הוו מקשו בזבחים (צב ב) מהא דמנחות פ' רי"ש:
תד"ה של שיפה. עי' מהר"ם:

דף כ:

ד"ה מעשה. דמ"ע שהז"ג נשים פטורות כו'. לכאורה קשה דהא לקמן (כח) ממעטינן נשים בסוכה מהלכתא ע"ש אמנם עי' במל"מ פ"י מהל' מלכים ה"ז (סד"ה ודע ובדבור הסמוך עוד ראיתי) [ד"ה הכלל העולה] ותעמוד על עומק כוונת רש"י ז"ל:

דף כא.

רש"י ד"ה בשקיפין ומתפרקין ברוח. נראה דמפרש שהוא מלשון שקיפן קידום שבתרגום מקץ (מא ו):
תד"ה ומביאין אע"פ שהיו התינוקות טמאים בנדה כו'. כצ"ל:
תד"ה שדעתו קסבר ר"י אוהל זרוק שמיה אוהל. כן מפורש בהדיא בעירובין (ל ב) ולהמהרש"א אישתמיט זה להכי נדחק לומר דרבא ידע כו'. [ועוד מה יענה לאביי שהרי הוא ודאי לא ידע הברייתא] . ולשנא דהתוס' במש"כ דמשמע אטעיתיה:

דף כא:

גמרא שאני מטה הואיל ולגבה עשויה. נל"פ ע"ד שכ' מקצת פוסקים דאפי' למ"ד מצות אצ"כ במכוון שלא לצאת לכ"ע ל"י עמ"א תקפ"ט סק"ד או ע"ד שכ' הר"ן בפ"ד דר"ה במתניתין דהמתעסק ל"י ע"ש:
רש"י ד"ה נוהגין היינו אלמא אוהל עראי כו'. לכאורה לפי הענין הכי הל"ל אלמא אוהל שאינו עשוי ביד"א דכל שלא נעשה בכוונת אוהל שלא ביד"א מיקרי כדלעיל:

דף כב.

במשנה המעובה כמין בית אע"פ שאין הכוכבים נראין מתוכה כשרה. הפוס' הביאו הירושלמי הד"א צריכין הכוכבים נראין מתוכה רל"א בכוכבי חמה שנו ופי' בו דמלשון כשרה קדייק דמשמעה בדיעבד וכתב הגר"א ז"ל בסי' תרל"א סק"ג וצ"ל מ"ש ת"ר אין כו' (היא גי' הרא"ש) אפי' לכתחלה וצ"ל דתני אגב סיפא לישנא דכשרה דהוא לשון דיעבד ודוחק ול"נ דגם רישא דברייתא בדוקא קתני לישנא דדיעבד אבל היינו אליבא דב"ש (דרישא אשמעינן מה דכשר לכ"ע כמבואר) דגזרו אטו כוכבי חמה דאפי' דיעבד פסול אבל לב"ה דאפי' בכוכבי חמה מכשרי דיעבד בכוכבי לילה שרו אפי' לכתחלה אולם מדברי הר"ן למדתי דדיוקא דהירושלמי איננו מלשון כשרה דהרבה מצינו לשון זה אפי' בלכתחילה (עי' סוגיא דריש חולין) אלא דלישנא דמתניתין קשיתיה דודאי בית מעובה ביותר דלא די שאין כוכבי חמה נראין אלא אפי' גשמים אין מנטפין (ועי' ריש מכלתין בתד"ה כי עביד וצ"ע) וא"כ כיון ששנה תחלה כמין בית (שזה כולל יותר) מאי קאמר תו אע"פ שאה"כ כו' להכי דייק הירושלמי דאין כשר אלא דיעבד לכן קאמר שפיר אע"פ כו' שאינה מעובה כ"כ אינה כשרה ג"כ אלא בדיעבד וכה"ג פרש"י בגיטין (פו

רע"ב) ובקדושין רפ"ג בגמרא ובריש דברייתא ל"ג המעובה כו' אע"פ כו'. אלא כגי' הרא"ש ונכון בס"ד:

גמרא על גביהן כנגדה עד לרקיע טמא. כצ"ל וכן ברש"י:

שם אלמא כי א"ב טפח אמרי' חבוט רמי כו'. ק"ל מנ"ל דאמרי' ח"ר כלל (ונצטרך לדחוק דבאין ביניהם פ"ט נכלל ג"כ שאין בעליונות רוחב טפח כדפרש"י) דהא קי"ל שפוע אוהלים כאהלים דמי (אוהלות פ"ז מ"ב) ולכן תחת כולן טמא ביש ביניהם חלל טפח דהטומאה מתפשטת למעלה ולמטה אפי' בלא שטח ישר דלא גרע משפוע אוהלים אבל כי אין ביניהם פ"ט קי"ל שם בפ"י דאין טומאה יוצאה בפחות מטפח לכן אינה מתפשטת עד התקרות העליונות דרך פחות מטפח וממילא מפסיק האויר בעדה מלכת גם לעבר השני ודו"ק. [אולם ע"כ גרע זה משפוע אוהלים דהתם אף אם כלה עד כאצבע כלים דשם טמאים] . ועוד ק"ל נימא דשאני הל' טומאה דהכי גמירי להו כדלעיל (יח) וע"ע בפי"ד שם מן מ"ה עד סה"פ:

רש"י (בסה"ע) ובתוספתא גרסי' כו' אבל אין בהן כו'. כ"ה גי' רש"ל ומה שנדפס בגליון התוס' גי' רש"ל בהן הוא שבוש:

דף כב:

רש"י ד"ה כאן מלמעלה לפי שחמת האויר נראית כו'. נ"ל דזה פי' למ"ד פרוץ כעומד מותר אפ"ה פסול דבתר מטה אזלינן עי' רא"ש ור"ן. ומש"כ בסוף בידוע שהקנים רחבים כו'. זה כ' ליישב למ"ד פרוץ כעומד אסור דלדידיה בתר מעלה אזלינן ועי' בר"ן אבל ק"ל דאי בתר מטה אזלינן מאי פסקא דתני שצלתה מרובה למעלה כשרה הא יכול להיות דלמטה חמתה מרובה וכן אי אזלינן בתר מעלה יקשה הא דתני שחמתה מרובה למטה פסולה הא יכול להיות דאעפ"כ למעלה הסכך מרובה:

שם במשנה בראש העגלה או ברה"ס כשרה ועולין לה ביו"ט. רש"י פי' דמשום סיפא נקיט לה ונ"ל דלפמש"כ התוס' בעירובין (מג) בשם הרשב"ם דמותר ליכנס בקרון או בספינה אפי' בשבת והנכרי מוליכן אפי' חוץ לתחום ע"ש איצטריך לגופייהו וזהו דאשמעינן:

רש"י (במשנה) **ד"ה העושה והים גבוה מאד**. בר"ן הגי' והוא גבוה מאד ונכון:

תוס' ד"ה שתים גזרה שמא יניח חפציו על הסכך. וצ"ל דזה שכיח יותר מן שמוש באילן שנעשה דופן לה לקמן כד ב:

דף כג.

גמרא ור"מ הא מדאורייתא מחזא כו'. משמע דגם ר"מ מודה בדרשה זו דר"י ונ"ל דאצ"ל דס"ל כר"א דלקמן (כז ב) אלא דנ"מ להיכא דא"י לעמוד כל ז' מפני רפיונה א"נ לענין ביטול דלעיל (ר"ד ד) דבעינן שיבטל לכל ז' כדפרש"י שם ונ"מ עוד להא דכתבתי לעיל (יג ב) ע"ש ואין סתירה לזה מהא דאמרי' לקמן לדידיה זמנין כו' דכווצא ולאו אדעתיה ותיפוק ליה דא"ר לז' די"ל דבדפנות ל"ב ראויים לז' ולפ"ז יהיה ראיה למה דפרישית בר"מ בהא דעד כ' אמה אדם עושה דירתו דירת עראי ודלא כפרש"י דצריך לעשות מחיצותיה קבועין דהרי במחיצות לא איכפת לן ולכאורה דרשת רבא שם מתאחדת עם דרשה דהכא ותקשה למה תפס רבא קרא אחר ולא סגי ליה בקרא דהכא די"ל דחד למעוטי פחות מז' וחד למעוטי יתר מז' [וכעין זה (בשבת דף קלב)] דל"ת הרי יש בכלל קבע עראי וכדמקשה לי' אביי התם:

שם ודילמא רבעה. נראה דהקושיא אינה אלא לאביי דמאי איריא שמא תמות תיפוק לי' דילמא רבעה דשכיחא טפי ועתד"ה ולמ"ד:

רש"י ד"ה ולא גולל דגולל מטמא כו'. **ובמשא כו'**. שנה משנתו כר"א בפ"ב דאהלות מ"ד ודלא כחכמים שם דל"מ במשא:

רש"י ד"ה גזירה שמא תמות ביו"ט כו'. ולקמן אמרי' כווצא ולאו אדעתיה וי"ל דמיתה ונפילה נראה וניכר ול"ש למימר ולאו אדעתי' ובכווצא ליכא חשש ביטול מצות סוכה דאיכא תקנה למותחה באשלי לפחות מג' סמוך לסכך וכשיטתו לעיל (טז ב):

תד"ה דתניא כדפרי' לעיל. הוא בדף (כא ב) ד"ה שאין:

דף כג:

גמרא דתניא הלוקח יין כו'. בגליון בשם מ"א צ"ל דתנן כו' ולא ראה בתד"ה דתניא:

רש"י ד"ה ה"ז גיטך ירא שלא ימות פתאום. משמע דתקנה טובה היא רק שאסורה לאכול בתרומה וקשה דמחמת חשש זו היא השעה כו' תיאסר עליו מיד מחמת איסור גרושה וא"ל דדוקא לאיסור תרומה לזר דהוא במיתה חששו ולא לאיסור לאו דגרושה דהא מוקי לה אביי במסקנא כר"מ דסוכה דלא הוי רק מצות עשה ודוחק לומר דגרושה קילא יותר שא"ש בכל עמש"כ בביצה (ג ב) ואולי דבאמת אסורה לו ג"כ (אלא דהוא טעה בזה וחושב לתקנה) והא דלא תני לה הוא משום דברייתא זו שנויה בתוספתא ספ"ד דגיטין וכייל בהדה ג"כ האומר לשפחתו כו' ע"ש דל"ש בה רק דין דתרומה:

תד"ה שני וקצת תימה כו' דר"י גופיה כו' יקרא שם ויפריש בשבת כו'. כצ"ל וכ"ה בר"ש בפ"ד מ"ד:

דף כד.

גמרא הא איתמר עלה אר"ה כו' מעלה כו'. עי' פסחים קי"ו תד"ה כולו צלי ובמש"כ בס"ד:
שם קסבר ר"מ כל מחיצה שא"ע ביד"א א"מ. עי' עירובין (טו) תד"ה תל:

דף כד:

גמרא כל מחיצה שא"י לעמוד ברוח מצויה א"מ. כה"ג לעיל (כג א):
רש"י ד"ה השתא ואין הכתוב מדבר מדבר שיהא נכתב כו'. כצ"ל:
רש"י (במשנה) ולא סמכה עליהן. ר"ל דלא ליפסל לר"י לעיל (כא ב) משום מעמיד במחובר עי' ר"ן שם וכן משום שלא ישתמש בסכך כדלעיל (כב ב) בתד"ה שתים:
רש"י ד"ה היה שם. אילן שעוביו אמה לכ"צ. עי' לעיל (ד ב) ברש"י ד"ה כל שאילו יחקקו:

דף כה.

גמרא וכן קמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה כו'. עמש"כ בעירובין (טו) בס"ד:
שם נושאי ארונו של יוסף היו. במ"ר שמות ספ"כ איתא לנפש אדם ואין אדם אלא יוסף שנאמר אהל שכן באדם וכתיב וימאס באהל יוסף ע"ש:

דף כה:

גמרא מ"ד הואיל ואראב"ז א"ר מצטער כו'. בגליון בשם מ"א דבמ"מ הגי' הואיל ואמר רבא כו' לא ה"ל להביא ממרחק כי גם ברי"ף ורא"ש הגי' כן וכן לקמן (כו) בגמרא:

דף כו.

גמרא אמר אביי תשבו כעין תדורו. עפרש"י ול"נ דר"ל דלא חייבה תורה לישב בסוכה אלא תחת דירתו בביתו ולא תחת ישיבתו בבורגין כי איננו לדירה והוא קרוב לפרש"י או י"ל דלפי דמשמע מטעמא דרבא דבכה"ש יושב באויר ומשמר לא בבורגין א"כ יל"פ כאן כפרש"י לעיל גבי הולכי דרכים:

שם ר' יוסי ברבי. פרש"י חריף שבדורו וקשה דמשמע בעירובין (יג ב) ובסנהדרין (כד) דר"מ שהי' בדורו הוה חריף טפי ואולי שאחר פטירת ר"מ שהוא נפטר קודם ר' יוסי כדאיתא בקדושין (נב ב) נשאר ר' יוסי החריף שבדור. ועוד יל"פ חריף בדורו כמו שפי' בס"ד במ"ר פ' תבוא בהא דאיתא שם יחזקאל גדול בנביאים ע"ש וכה"ג פרש"י ותוספות בסנהדרין (ר"ד פז) במופלא שבב"ד:

שם אר"י תרתי או תלת ביעי. ק"ל הא תלת ביעי הוא שיעור סעודה לעני העובר (פ"ח דפאה מ"ז) ומשמע שם שהוא כדי שביעה ע"ש בפי' הרע"ב ולעיל שם (מ"ה):

שם הא דנקיט להו בידיה. לרבב"ח אר"י לעיל ה"מ לאוקמי דמנחי ברישיה ובאיננו מניח ראשו בין ברכיו:

שם תני רמבי"ח כדי הילוך מאה אמה תנ"ה כו'. עמש"כ בביצה טז בס"ד:

תד"ה ואפי' דסכנת אבר כסכנת נפשות כו' כדמוכח פא"מ כו'. משם אדרבה מוכח להיפך מדקא יהיב טעמא דשוריינא דעינא באובניתא דליבא תלו וכ"כ הרא"ש שם והר"ן בפ' ח' שרצים וכ"כ שאר פוסקים ונראה דט"ס הוא וצ"ל דסכנת עין כסכ"נ כו' וכ"מ בפסקי תוס':

דף כו:

תד"ה ולא בירך וזית דירושלמי קטן מזית בינוני הוה. עמש"כ ביומא (עט) ע"ד בזה:

בא"ד אבל לפניו מברך אפילו בפחות מכזית כו'. כצ"ל:

בסה"ד לגרמיה הוא דעביד משום דאין כו'. כצ"ל:

דף כז.

במשנה ועוד אר"א מי שלא אכל יו"ט הראשון כו'. כצ"ל ותיבת לילי מיותרת ועי' מהרש"א בתד"ה אי בעי והנה לפי' התוס' לקמן בד"ה חזר וכן לפרש"י להס"ד נראה דפי' יו"ט הראשון כל ז' ימי החג וקרי להו ראשון נגד יום השמיני שנקרא אחרון (ודלא כתוי"ט שנדחק) ויהיה ראי' מכאן דאף חוה"מ נקרא י"ט דלא כמ"א ר"ס ת"צ:

גמרא אר"ב א"ר אמי חזר בו ר"א. כה"ג לקמן (לד ב) ובבכורות (יח ב):

תד"ה חזר. חזר בו ר"א ממה שהיה מצריך סוכה ולעולם יד"ס בעי. ר"ל יד"ס אשר חייבין בסוכה דהכתיב בסוכות תשבו ולהכי דייק רבא שפיר ביומא מהא דאם השלים במיני תרגימא יצא דפירי לא בעי סוכה ולפרש"י דהתשלומין קאי על ליל יו"ט הראשון ע"כ צ"ל כפי' הא' של הר"ן דמחויב לאכול בליל י"ט ראשון יותר מכביצה שיעור המחויב לאכול בסוכה ודו"ק. ועמש"כ ביומא שם בס"ד:

דף כז:

גמרא כך א"א יוצא יד"ח בסוכתו ש"ח דכתיב כו' לך ז"י משלך. פשוט דלר"א פסולה סוכת חבירו כל ז' ובספרי פ' ראה פיס' ק"מ דאיתא כך כו' ביו"ט הראשון כו' וכ"ה ברי"ף נראה דט"ס הוא והז"א לא הרגיש בזה ולפמש"כ לעיל במשנה יל"ק הגיר':

שם דכתיב ושמחת אתה וביתך. וכ"ה הגי' לפני התוס' בפסחים (קט) ע"ש וכ"כ רש"י בחגיגה (ד"ו) אבל לפנינו בפסחים שם איתא ושמחת בחגך וכ"ה שם בריי"ף ורא"ש וכ"כ רש"י בקדושין (לד) ואולי גם כאן יכוין הש"ס לקרא הנ"ל אלא שהביאו בקוצר כמש"כ התוס' בכ"מ שדרך הש"ס לקצר המקראות ועמש"כ במ"ר נשא פ"ו אות ח' במ"ק בהערה בס"ד:

שם הא דאזיל ואתי ביומיה. מכאן סתירה קצת לגי' התוספתא שהביאו התוס' בחגיגה (ו ב) דשמחה יש לה תשלומין כל ז' וע"ש בט"א במילואים ובמש"כ בס"ד:

שם שבט יהודה ובנימין העמידו מלכים עפ"נ. משמע דנביאים גופייהו לא מצא להם וקשה מהא דמגילה (י ב) אמוץ ואמציה אחים היו שוב מצאתי בט"א שם שהרגיש בזה:

רש"י ד"ה מהו דתימא וזו להשלים כו' שתשלומין לראשונה היא. משמע אפי' בנאה במקום אחר ובעצים אחרים (דלא כתוס') והטעם נ"ל שהוא ע"ד שאמרו בר"ה (ה ב) סד"א הואיל ומכח קמא קאתי כמאן דעברו עליו ג"ר דמי ועמש"כ שם בס"ד:

רש"י ד"ה כל האזרח ישבו בסכת כתיב כו'. כצ"ל:

בא"ד דלא מטי ש"פ לכ"ח. בנדרים פ' השותפין איתא בנדרו זה מזה דמותרין בדבר של עולי בבל ופי' שם הרמב"ם דאע"פ שהוציאה כו' ממון כל ישראל כו' אין זה כ"א זכות מעט מאד כו' וה"נ דכוותיה אלא דק"ל מפ"א דשקלים מ"ד אלא שהכהנים כו' הואיל והעומר כו' שלנו כו' ע"ש:

רש"י ד"ה ברגל יו"ט ראשון כו'. יל"פ ג"כ שהלך בחה"מ רק שהיה הדרך רחוק מביתו עד שלא יוכל לחזור ביומיה:

רש"י ד"ה שלא העמיד שופט. ועי' מהרש"א בח"א ועי' מה שהשיג עליו בס' איי הים ולשניהם נעלם דיאיר בן מנשה הוא מצד אביו מיהודה כמ"ש הרמב"ן בס"פ מטות והרד"ק בדה"א (ב כב). ועמש"כ ביבמות (סב ב) גם מש"כ הרש"א דכלב הוא בן יפונה אשתמיטתיה גמרא דסוטה (סוף ד' יא ושם) דבן חצרון היה ע"ש:

דף כח.

רש"י ד"ה גמרא מדקדקים בדברי הראשונים כו' ואותו דיוק כו' נקרא גמרא. כצ"ל:

רש"י ד"ה הלכות כגון גוד ולבוד וד"ע. כ"ז הן בכלל מחיצין שחשב בסמוך עי' לעיל (ו ב):

במשנה מעשה וילדה כו' וסיכך כו' בשביל קטן. הפ"י תמה איך שייך חינוך בקטן ב"י ונעלם מכ"ת דברי מהרש"ל ביבמות (טו) שפי' שהיה לה קטן אחר שהיה צריך לאמו ולא זז ממנה ובשבילו סכך וש"י וכ"מ לשון הר"ן וא"ש דל"ת וילדה בן אך צע"ק הא דאיתא בחגיגה (ו) השיב רבי כו' עד יגמל הנער ופרש"י ומשנה ראשונה הוא יכול לרכוב כו' וי"ל שאני שמואל דחכמה יתירה היתה בו שהרי הורה דשחיטה כשרה בזר בהיותו בן ב' שנים:

גמרא האזרח לרבות אה"נ כו' בעינוי. ל"י מדוע ל"ק ג"כ במלאכה דהא גם תוספתה אימעוט ביומא מעונש ומאזהרה והאזרח סמיך טפי לכל מלאכה ל"ת ואולי מזה יצא לו להרמב"ם דתוספת מלאכה אינה מד"ת אף לאנשים עי' בפ"א מהל' שב"ע ה"ו ובנו"כ בארוכה ואני מסתפק אם נשים חייבות במצות אכילת עי"כ כיון דאינה אלא בעשה מן ועניתם כו' בתשעה או הואיל והוציאה קרא בלשון עינוי כל דאיתא בעינוי איתא באכילה ובפרט לפי מה שהסביר הרא"ש טעם מצותה בפ' יוה"כ סי' כב ע"ש:

דף כח:

תד"ה ומשנן. ומשני דבגמרא נמי יש בלא עיון כגון כו'. כצ"ל:

דף כט.

גמרא היה ישן תחת הסוכה כו'. בתוספתא וריף ורא"ש הגי' בסוכה כברישא:

שם במזרח ס"ר ליושבי מזרח כו'. ק"ל דזה ידוע דלהיושבים באופק המזרחי (היינו בצ' מעלות מאתנו למזרח) עת נה"ח אצלנו אז להם חצי היום וכשאצלנו חצי היום אז להם השקיעה ועוד היינו במזרח היינו ביציאתו דלקמן ובמערב היינו הכנסתו לכן הנלע"ד לפרש במזרח פי' בקצה החמה שלצד מזרח במערב בקצה החמה המערבי באמצע פי' באמצעית החמה ותיבת הרקיע ט"ס גם בתוספ' ליתא:

רש"י ד"ה מפני שמלומדים כל סימני פורעניות כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה לשק של עזים והוא דומה לשחור. עי' שבת (עז ב) ומנחות (ג):

דף כט:

תד"ה נפרצו א"ר לא ליגוד אינש כו'. הגרי"פ הגיה ליגוז ונעלם מכ"ת גי' הרא"ש שם והוא מלשון גודו אילנא:

דף ל.

תד"ה משום כדמוכח בריש הגוזל כו'. שם לא קאמר רבא טעם דמה"ב אלא לענין הברכה אבל מצות ההפרשה משמע דאינו פוטרה ועי' לקמן בד"ה הא קנייה בסופו:
תד"ה הא קנייה ובכולה שמעתין כו' דקני קודם ובאגידה למאן דבעי אגד כו'. כ"מ שהיה גירסת מהר"ם:
בסה"ד ולפי שיטה זו יש ליישב סוגיא כו'. כ"נ דצ"ל:

דף ל:

גמרא קסבר לולב א"צ אגד. ק"ל הא מסקינן לעיל י"א ב' דלכ"ע מצוה לאגדו:
תד"ה וקרקע משום דממעטינן בפ"ק כו'. הגרי"פ הגיה בפ' הישן ולחנם דגם בפ"ק איתא:

דף לא.

רש"י ד"ה מפני תקנת מריש דמצוה משוי ליה כו'. כצ"ל:
תד"ה אבל כגון בראובן שבנה סוכה בחצירו של שמעון שלא מדעתו. כן הגיה המהרש"א:
תד"ה ור"י [כ"ש היקישא דהיינו כו' בפסוק אחד. בסנהדרין (פה ב) איתא מקשינן הכאה לקללה והמה בב' פסוקים ומופסקים עוד בפסוק אחר. אבל שם הוא מפני דמוסיף על ענין ראשון לכן קרי להו היקשא וכה"ג בכריתות (כב ב):
בא"ד] ואפי' לר"י דלא דריש סמוכין אלא היכא דמוכח ומופנה כו' מ"מ בהיקש מודה. משמע דמהיקש גמרינן אף שאינו מופנה וקי"ל דאין משיבין על ההיקש וקשה הא דפריך בר"ה (ה) ות"ק ור"ש תשלומין לעצרת מנ"ל ע"ש:

דף לא:

רש"י ד"ה לולב של ע"ז א"נ שעבודתה בלולב כו' או לזרקו בה (כצ"ל). וק"ל דהא איתא בע"ז (נא) ע"ז שעובדין אותה במקל כו' זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרת ע"ש ובפרש"י ועוד אי הוה תקרובת הרי אין לו ביטול וכתותי מיכתת שיעורי' כמו אשרה דמשה. ועי' בתוס' וצ"ע:
תד"ה שיעור (בסופו). עמש"כ בפ"א דמעשרות מ"ד בס"ד:

דף לב.

גמרא תנ"ה כו' ואיכא דרמי כו'. עגה"ש ועי' לעיל (ט"ז) מה שהגהתי עליו:
רש"י ד"ה מלפניו. כאן חסר איזו תיבות. ועי' בר"ן ורש"י שם הלשון בשלימות:

דף לב:

גמרא ואימא זיתא כו' ואימא דולבא כו'. עמש"כ לעיל (יב) בס"ד:
שם ראבי"א ענף עץ עבות עץ שטעם עצו ופריו שוה. נראה דדריש ענף כמו ענב בחילוף בומ"ף ומשום דל"ח כ"כ לאכילה (עמש"כ לקמן לה) לכן כתיב ענף:
שם ה"ד עבות אר"י והוא דקיימי תלתא תלתא טרפי בקינא. עמש"כ במ"ר בראשית פס"ח אות ט' במ"ת ליישב הא דנוהגין לצאת בהדסי איטליא דאין להם תלתא טרפי בדרך נכון בס"ד:
רש"י ד"ה ענף עץ ושוכבין על אפיהן. לשון הר"ן על אביהן משמע דאם העלין נפרדים ואינן שוכבין על הקנה אינו בדין והעולם אינם נזהרין בזה וצ"ע:
תד"ה האמת וה"ט לא הוי מ"ל גבי מרור שיכול לכותשו. מזה משמע דלא כהגאון מליסא בהקדמת ס' מע"נ שאוסר לשחוק הקריין למרור:

דף לג.

רש"י ד"ה לא אמרינן. או אין דיחוי. ר"ל דאם אין לו הדס אחר יטול זה דדילמא אין דיחוי עי' לקמן (ס"ד לו):
רש"י ד"ה לולב א"צ אגד וד"ה ולולב וד"ה בשעת דיחוי כולם דבור אחד:
תד"ה נקטם וכ"ת הא אסקינן גבי אשחור כו'. כצ"ל:
בא"ד כדפי' לעיל. הוא בדף ל"ב בסד"ה באשרה:

דף לג:

גמרא אילימא דאשחור מאתמול דיחוי מעיקרא הוא כו' אלא לאו דאשחור בי"ט כו'. מלשון זה משמע לכאורה דדיחוי מעיקרא גרע טפי מנראה ונדחה ובאמת הוה איפכא וכדמסיק:
רש"י ד"ה הא מעטינהו ביו"ט ואע"ג דנאגד כבר כו'. לכאורה אפי' לא אגדינהו נמי כיון דמטא זמן מצוה כמש"כ לעיל (בע"א) ואי לא צריך אגד איצטריך למינקט בי"ט כו'.

וי"ל דהכא פי' למ"ד דצריך אגד דאי לא אגדינהו לא קבע לי' זמן מצוה כמו קרבן טרם שהוקדש עי' יומא (סד) ובתוס':

רש"י ד"ה תפשוט והוה כקרבן שהוקדש כו'. לכאורה הכי הל"ל והוה כולדות קדשים או כבכור שתחלתו מח"ז כו'. אבל מה שהי' מח"ז בעודו חולין זה לא מיקרי דחוי כמו לולב קודם יו"ט. ועי' ביומא שם ובתד"ה התם:

רש"י ד"ה והא מודה ר"ש. כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה. צ"ע דעשיית חריץ ע"י גרירה אינה מלאכה גמורה כדמוכח להדיא בשבת (מו ב) וכה"ג השיגוהו התוס' ביומא (לד ב). [ומצאתי לשעה"מ בפכ"ה מהלכות שבת הל' כ"ה שהעתיק דברי רש"י הללו בלי ג"ת אלו "דהוי מלאכה גמורה" ולא עוד אלא שמביא מדבריו ראיה דפסיק רישא אסור אפי' בדרבנן ע"ש. ואגב ראיתי בדבריו דפשיטא ליה דתיקון כלי בהמעטת ענביו אינו אלא מדרבנן ותמה על מוהרמב"ח שכתב דהוי מדאורייתא ע"ש. ונעלם מכ"ת המרדכי בר"פ שכ' ג"כ דאיסור דאורייתא הוא] :

רש"י ד"ה ל"צ דא"ל הושענא. הלכך אין כאן תיקון כלי. נ"ל דלפ"ז תו ל"נ למימר דס"ל כאבוה דאפי' לר"י מותר כיון דלא עביד ול"מ דלדידיה לא הוי כלי ות"ק דאוסר ס"ל דמ"מ הוי כלי למאן דצריך לה ואפי' לר"ש אסור דהוה פס"ר ולכן הלכה כת"ק בזה הואיל דלא תליא בדין דבר שא"מ ונ"ל דזהו דעת הרי"ף והרא"ש והטור שסתמו דבריהם דאין ממעטין ביו"ט דמשמע דאפי' לוקטן לאכילה ואית ליה אחריתא אבל הרמב"ם פסק כראב"ש משמע דמפרש דגם עתה לא הדר ביה מהא דס"ל כאבוה וכ"מ מדל"ק אלא דבזה דלא נצרך לי' עכשיו מועיל דלא הוה פס"ר אבל מ"מ שמא יצטרך ליה לכן לר"י אסור וכ"פ אחריו השו"ע וצ"ע לדינא [ועי' בשבת קג תוד"ה ל"צ וביומא (לה) ד"ה הני מילי ובכתובות (ו) ד"ה האי] :

תד"ה לעולם (בסופו) כדאמרי' לעיל. הוא בהיפוך הדף והמרשים הרחיק אה"ד:

גמרא של בעל ושל הרים מנין כו' נ"ל משום דנחל שני מובנים לו א' נהר ב' עמק (ובנחל איתן יש פלוגתת רש"י ורמב"ם עתוי"ט פ"ט דסוטה מ"ה) ולכן אמר כאן בעל והרים שהם נגד שני המובנים ותנא דמתניתין דלא נקט אלא של בעל משום דס"ל דנחל פי' כאן נהר:

רש"י ד"ה ערבי נחל ומיהו של בעל כשרה כו' ערבי ל"ר. ק"ק א"כ לירבי נמי שאינו משוך כנחל וליתכשר צפצפה. ועי' ברא"ש ולקמן בפרש"י ד"ה מאי קראה:

דף לד.

גמרא פרט לצפצפה הגדילה בין ההרים. פי' שאין דרכה ליגדל על מים וע"ז אמר מ"ק קח על מ"ר כו' דמשמע דהיא אינה גדילה על מים רבים ורש"י פי' בע"א
רש"י ד"ה עשר נטיעות אלו ג' נשאלו כו'. עי' מו"ק (ד) בתד"ה אלא אר"א דלמשה גופיה נאמרו אלו יחד:
בא"ד נאמר למשה שיונקות בב"ס כולה ומותר לחרוש את כולה. כצ"ל והנה לפירושו נאמרו ב"ד למשה: א) דלנטיעות מותר לחרוש עד ר"ה. ב) שיעור יניקתן. ולעד"נ דשיעור יניקתם קים להו לרבנן (עי' ר"ה יג) וכמו בזקנים דקי"ל בעצמן שיעור יניקתם דהרי בהם לא נאמרה הלכה ומה שאומר י' נטיעות הל"מ ל"ד אלא דהלכה ל"נ רק דלנטיעות מותר לחרוש כדי צרכן עד ר"ה והם קי"ל דב"ס הוא כדי צורך ע"נ וכה"ג כתבו התוס' בשבועות (יב) ד"ה אשם:
בסה"ד ואם אינם שלש כו'. לפי חשבון בפ"א דשביעית מוכח דבזקנים א"צ שיהיו מפוזרים בערך אחד בתוך הב"ס רק שיהיה ביניהם כדי שיעבור הבקר בכליו ולכן אם אינם ג' ל"ש לפי חשבון אלא כמלא אורה וסלו דוק שם. וכ"כ בעצמו בב"ב (ס"ד כו). ועמש"כ שם:
רש"י ד"ה ואיכא דמתני האי קרא כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה פתורתא לקרות גדולה כו'. כצ"ל:

דף לד:

גמרא ענף עץ עבות ג'. עפרש"י ותוס'. ולעניותי נראה דדריש עבות ג"כ על מנין ענפי העץ שיהיה ג' כשיעור שיוכל לעשות מהן עבות דאינו בפחות מג' כדלעיל (לב ב) לגבי עלין ועי' לעיל (יג) בתד"ה מצות ובמש"כ שם וכה"ג כתבתי במכות (כג) ע"ש ותמיהת התוס' על פרש"י י"ל מדלא כתיב הדס עבות בשמו העצמי אלא ענף עץ ש"מ דאתו למנינא ומדהם למנינא גם עבות למנינא כמו בב"מ (פו ב) מדטוב לדרשה רך נמי לדרשה ועמש"כ בחדושי לס' נת"ע אות ז' בזה ומה שהקשו עוד דנימא פרי עץ הדר שלשה תימה לדרוש מעץ פרי:
שם א"ל ר"א יכול כו'. עי' ק"נ אות ב:
שם אמר ביראה א"ר אמי כו'. עי' לעיל (כז):
במשנה אתרוג כו' והיבש. עמש"כ בחדושי שו"ע סי' תרמ"ח ס"א ולקמן (לו):

דף לה.

גמרא אלא ה"ק עד שבאין קטנים עדיין כו'. לכאורה על תמימין ובע"מ עדיין לא תירץ כלום:

שם א"ת הדר אלא אידור. שכן בל"י קורין למים אידור וכן במקרא מצינו אדיר תואר למים בספל אדירים (שופטים ה) לפרש"י שם:

שם ואיזהו שגדל על כל מים ה"א זה אתרוג. עי' קדושין (ר"ד ג):

שם אלא למ"ד לפי שא"ב דין ממון הרי מסיקה תחת תבשילו. גם מע"ש טהור מותר בזה לפי' הר"ש והרע"ב בפ"ח דשביעית מ"ב ואפ"ה ק"ל אין בו ד"מ לר"מ והכי הל"ל הרי מקדש בו אה"א וכפרש"י לקמן ע"ב

שם אתרוג של מע"ש לדר"מ אין כו' ביו"ט. עמש"כ בפסחים (לח) בס"ד:

רש"י ד"ה לפי שא"ב היתר אכילה ור"א אמר לכם הראוי כו'. לכאורה יל"פ כדדרשינן בחולין (קמ) לך ולא לכלביך. ועי' שבת (כה ב) תד"ה תתן לו ולא לאורו:

תד"ה ללמדך וא"ת כו' אימא כו'. וי"ל כו'. ק"ל אימא ענבי הדס דטעם עצו ופריו שוה כדלעיל (לב ב) וא"ל דאין זה חידוש דהא במנחות (כז) קרי ליה אין עושה פירות ולעיל (לג ב) אמרינן שלקטן לאכילה וכן הביא הר"ש בשם ירושלמי בפ"א דמעשרות מ"ג דחייבי במעשרות. ועי' שו"ע או"ח סי' ר"ג ובט"ז:

תד"ה לפי (בסופו). משכ"כ המהרש"א דר"ח דהתם אית ליה כמסקנא דהכא כו'. ל"ד במחכ"ת דהכא דחויא בעלמא היא כמש"כ התוס' לקמן ד"ה דכתיב:

תד"ה אתיא. עי' כה"ד. ועי' תשו' ש"א צ"ז ומש"כ שם בק"א ונשמט שם ועוד י"ל ע"ד תי' הרשב"א כגון בלוקח טבלים ממורחים מן הנכרי דמעשרן והן שלו (לבד ת"ג דנותן לכהן) כדאיתא בבכורות (יא) ועמש"כ ע"ד בפ"א דחלה בס"ד והנה דעת התוס' מבואר דטבל מיקרי שלכם רק חלק הכהן או הלוי אינו קרוי שלכם וחילם מהא דצריך היקשא שלא לצאת יד"ח מצה בטבל ומהא דירושלמי דעיסת טבל חייבת בחלה אבל דעת רש"י דטבל אינו קרוי שלכם מחמת איסורי' כדמשמע מדבריו בד"ה ומאן דבעי ד"מ ולקמן ע"ב בד"ה מ"ט דב"ה וכן הבין מדבריו הש"א שם (ודלא כמהרש"א) וראיות התוס' נראה לע"ד לדחותם והוא דחלה שאני דכל עיסה קודם הפרשת חלתה היא כטבל ולכן אפי' נטפל לה עוד שם טבל אחר ג"כ אינו פוטרה וגדולה מזו תראה בתוס' פסחים (כט) ד"ה מאן ובטור ח"מ סי' ש"נ סי"ח בשם הרמב"ם ועי' מל"מ בפ"ג מהל' גנבה ה"ו ודמיא להא דזבחים (לב ב) הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו וכן להא דפסחים (צג ב) דרך רחוקה לטהור ואין ד"ר לטמא כמו שפירשוהו התוס' שם (פ) ד"ה משלחין ע"ש וכיון דשם טבל

אינו מוציא מיד"ח חלה אע"ג דכתיב בה עריסותיכם ה"ה לענין מצה דבגופה לא כתיב מיעוטא אלא דילפינן לה מחלה דיה להיותה כנידון וכה"ג כ' הש"א בתשו' צ"ד לענין מצה גזולה ונכון בעז"ה:

דף לה:

גמרא מפני שמכשירה. לכאורה לפ"ז יש לאסור קמח תרומה שלא הוכשר ללושו במים: **רש"י ד"ה הרי יש בה היתר אכילה אבל פדיון אין לה כו'**. לכאורה איך יתכן לפרש דמחמת פדיון תקרא י"ב היתר אכילה א"כ טמאה נמי וכן מע"ש חוץ לירושלים לפרש"י במשנה (ר"ל לאפוקי מפי' הר"ן) אולם עי' בעירובין (ל ב) תד"ה ולפרוש ויתיישב לך יפה: **רש"י ד"ה כאהינא תמרה אדומה**. כצ"ל:

דף לו.

גמרא ניקב נקב מפולש במשהו. עפרש"י ונ"ל דנקב לא נקרא אלא אם נראה וניכר אבל אם נקבו במחט דק ואינו ניכר דהיינו שליחותו מלאתו (כמו שהבאתי בחדושי שו"ע סי' תרמ"ח ס"א) כשר. וכן נ"ל דה"ה לטריפות וזהו ששאל הש"ס בחולין (נ) על הא דארשב"ג בני מעיים שניקבו וליחה סותמתן כשרה מאי ליחה משום דאם ר"ל ליחת גוף המעיים פשיטא דכשרה לכ"ע דאין זה נקב ובזה א"ש מה דחשיב ג"כ נסדק להפוס' דא"פ עד שנסדק מב' צדדים או שהגיע לחדרי הזרע דתיפוק ליה משום ניקב דנסדק הוא באינו ניכר ועט"ז תרמ"ח סק"ט והנלע"ד כתבתי ועוד זכר לדבר הא דאמרינן בשבת (קח) כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב:

[**שם מאי לאו כו' וסרוח מבפנים**. קשה דלמא ר"ל דגם חדרי הזרע נסרחו. וי"ל] :

רש"י ד"ה נסדק דהיינו גרגרת כו' של"נ בה חוליא כו'. וכ"כ הרא"ש ושנו משנתם כרב בחולין (מה) והל' כריו"ח שם דבמשהו סגי זולת סה"ת הביא הב"י שפסק כרב:

רש"י ד"ה מאי לאו תפוח שנתפח ונרקב. כצ"ל:

רש"י ד"ה לא תפח. ריחו רע מחמת תולעים שאכלוהו. וצ"ל דמיירי בי"ט ב' דאינו פסול משום חסרון:

רש"י ד"ה הא לן. עי' כה"ד אבל הוא היפך המציאות כי כוש (העטיאפי"א) היא דרומית מערבית לא"י ובבל מזרחית צפונית וא"כ אדרבה א"י קרובה לכוש יותר מבבל ולפרש איפכא ג"כ לא יתכן דמתניתין תשמיע לבבל לכן נלל"פ להו היינו לבני כוש עצמן כשר ולן היינו בש"מ כולן פסול דאתי למיחלף בדומה לכושי ואף דבכ"מ כוונת לן ולהו כפרש"י מצינו הרבה שהלשון שוה ופי' משתנה:

דף לו:

גמרא והא ר"ח מטביל ביה ונפיק ביה. כצ"ל וכ"ה בריב"ף:
במשנה אר"מ כו' בגימוניות של זהב. ק"ל לפמש"כ התוס' לעיל (לא ב) בד"ה הואיל דלהכי לרבנן א"ע בב"ת אם אוגדין אותו שלב"מ משום דאין זה דרך גדילתו בזהב שהוא דומם הרי לא שייך ביה ד"ג וא"כ לכ"ע יעבור בב"ת ונ"ל דגימוניות בנפרד הוא גימון דאיתא במשנה ספ"ה דשבת ומפרשו בגמרא בר נירא והוא גמי כדפי' הרמב"ם והוא מגדולי קרקע ושל זהב פי' שהיו מחופין זהב כמו שן של זהב שם פ"ו מ"ה שפי' הרמב"ם מכוסה זהב וראיית ר"מ הוא מהגמי דאילו זהב לכ"ע אין בו ב"ת כיון שאינו מג"ק:
גמרא ומה לולב שא"נ בלילות כבימים כו'. לכאורה המ"ל ג"כ שא"נ אלא בפ"א ביום וכיון דאגבהיה נפיק ביה:

דף לז.

גמרא וא"ר לא לינקוט כו' דבעינא לקיחה תמה וליכא. לכאורה משמע דדריש ולקחתם ולקחת תם כדלעיל (לד ב) ובפרש"י שם וא"כ מאי אייתי רבא מאיזוב דמי חטאת ומלקיחת האפר הלא התם לא כתיב אלא ולקח ולקחו ואולי משום דאיזוב דמ"ח ילפינן לקיחה לקיחה מאגודת איזוב דמצרים כדלעיל (יג) בתד"ה מצות ועמש"כ שם והתם כתיב ולקחתם אבל התינח איזוב אבל אפר מא"ל דהא כתבו שם התוס' דל"נ גז"ש אלא מאיזוב לאיזוב:
שם כיון דחבריה כגופיה דמי. ק"ל א"כ מ"ט פסלינן דבק שברי שופרות בפ"ג דר"ה וכן במזוזה פסקינן בשו"ע סי' רפ"ח ס"ד דלא מהני תפירה להיותם אחד ועמש"כ במנחות (לג) ובחדושי שו"ע או"ח סי' תקפ"ו ס"ח:
תד"ה דבעינא א"נ דל טעמיה דחציצה כו'. כצ"ל בב"ת ועי' מהר"ם:

דף לז:

גמרא וא"ר לולב בימין ואתרוג בשמאל מ"ט כו'. הב"א הקשה דתיפוק ליה משום דמברכין עליו כו' כבר קדמו המ"א בסי' תרנ"א סק"ו וע"ש:
רש"י ד"ה דילמא נתרי טרפי ואינם אגודים יחד כו'. לכאורה הא קי"ל דא"צ אגד ועי' מנחות (כז) ובתד"ה ל"ש ובר"ן השמיט לכ"ז ול"נ דהטעם דהוו חציצה בין ידו להמינים דמין אחד אינו חוצץ לחבירו משום דהוא מהמצוה משא"כ עליו הנושרים:

תד"ה בהודו ועכשיו כו' אומר יאמר נא כו' עונין הודו וכן ביאמרו נא בית אהרן וכן ביאמרו נא יראי ה' כו'. כצ"ל וכ"ה בהרא"ש:

דף לח.

גמרא הכא ביו"ט שני דרבנן כו' מדקתני מי שבא בדרך כו'. ש"מ דחוה"מ נקרא ג"כ יו"ט אלא שנקרא שני. ור"ל שני במעלה נגד יום הא' שהוא יו"ט גמור (ויום שני דספיקא נקרא יו"ט שני של גליות) וזה דלא כדמשמע קצת מהמ"א סי' ת"צ סק"א ועמש"כ לעיל (כז) במשנה:

במשנה לברך מברך. בגליון בשם מ"א דלקמן משמע ק' דל"ג אחריו. כבר קדמו בזה המהרש"ל:

תד"ה מאי קושיא וכו' מושבע ועומד הוא ומ"מ קידוש עצמו דאורייתא כ"נ דצ"ל:

תד"ה ותהי לו. דהא בגדול כו' בשמיעה לחודיה לא תני ותבוא לו כו'. כצ"ל (מהר"ם):

דף לח:

גמרא הוא אומר הודו כו' מכאן שמצוה לענות ר"פ. לכאורה יל"פ אפי' לבקיאין וגומרין בעצמן דומיא שמצוה לענות הללויה דלעיל כפרש"י שם אבל כאן לא פי' כן ולפי' התוס' ע"כ צ"ל כפרש"י:

שם שמע ולא ענה מהו. לכאורה מתניתין היא (בר"ה כז ב) ושמע כו' קול מגילה אם כוון לבו יצא ואולי משום די"ל שאני מגילה דכתיב בה נזכרים דמשמע אפי' בלב ואף דאמרינן במגילה (יח) יכול בלב כו' הא מה אני מקיים זכור בפה מ"מ סגי באמירת פה דהקורא:

שם ותכנע מפני ה' בשמעך כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה הוא אומר הללו עבדי (בסופו) שמותר כו' למי שאינו בקי. אפי' בקי מותר לסמוך בעניית הללויה כמ"ש לעיל אלא דבעבורו ל"צ לעשות זכרון לזה דאם לא ידע הדין ויקרא בעצמו מאי איכפת לן אבל מי שאינו בקי כשלא ידע הדין ויכבד עליו לענות אחריו כל מה שהוא אומר לא יענה כלום:

תד"ה מכאן שמצוה כו' ושמא מתחלת הלל עד הודו פרק אחד כו'. עי' בחדושי לס' נת"ע אות א' שהבאתי ראיה לזה מהירושלמי ומס' סופרים ובארתים שם לנכון בס"ד:

תד"ה הוא אומר. עי' כה"ד ועי' מה שנו"נ בדבריהם שם אות ט"ז בס"ד:

תד"ה א"ר (בסופו) א"ר אפסוקי מילתא כו'. שם בהגרי"פ תראה שהיה לפניו הגי' בדבריהם פה אסוקי מלתא כו':

דף לט.

גמרא אבל לפניה מצוה לברך דאר"י כו' דאקדומי הוא ארנב"י כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה יותר ממזון ג"ס וכיון שהותר בע"ש הותר כו'. לכאורה האי סברא ר' יוסי הוא דא"ל בשבת (קיז ב) במשנה ורבנן פליגי עליה ועמש"כ שם (קיא):
תד"ה מעות פלוגתא היא כו' ולמאן דאסר כו'. תימה דע"כ ל"פ שם אלא בגזל ול"נ הבעלים אבל של חבירו ממש משמע דלכ"ע אינו יכול לחלל וע"ש בתד"ה הוא דאמר כצנועין:

דף לט:

רש"י ד"ה אבל בלוקח מן המשומר נחשד לענין שאינו מפקיר לעניים. תימה דהא צריך להפקיר אף לעשירים כדאיתא רפ"ו דפאה ואולי לישנא דקרא ואכלו אביוני עמך נקיט וכן לקמן (מד ב) בגמרא אפקר זיתיא לחשוכיא ובהעתקת התוס' ליתא תיבת לעניים:
רש"י ד"ה והשיטים ומין ירק הוא. ר"ל דלא נטעה לומר שהן מין אילן כדכתיב עצי שיטים:

דף מ.

תד"ה ועצים כדאמרינן דאכ"ד שהנאתו וביעורו שוה כו'. כצ"ל:

דף מ:

גמרא דתניא א"ר יוסי ב"ר חנינא כו'. עי' נזיר (כט) תד"ה ה"ג:
[**שם אדם נושא ונותן בפירות שביעית כו' שנאמר בשנת היובל כו' וסמיך ליה וכי תמכרו כו'**. נראה דדריש וכי תמכרו שב ג"כ למעלה ור"ל אם תמכרו פירות היובל תמכרו ממכר כו' סופך אשר תמכרו ממכר כו'. והתוס' בערכין (דף ל ב) נדחקו בזה] :
שם מה קדש תופס א"ד ואסור אף כו' ואסורה. תיבות ואסור ואסורה ליתנייהו בקדושין ונכון:
רש"י ד"ה וסמיך ליה דל"ש בפירות לתפוס הדמים בקדושה אלא כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה יצא בשר ע"י פדיה כדמים ש"ק כו'. כצ"ל:
בסה"ע ולא לסחורה אלא להפקיר כו'. עי' לעיל (לט) בתד"ה שאין:
תד"ה אין. ואם מסר יאמר כו'. כצ"ל:

תד"ה על ופלוגתא היא בירושלמי כו' יש שאוסר אפי' ע"מ להעלותו כו'. ק"ל דהתנן בפ"ג דמע"ש מ"ד מעות בירושלים ופירות במדינה אומר הרי המעות האלו מחוללין על פירות ההם ובלבד שיעלו כו' אלמא דשרי ע"מ להעלותו וראיתי בירושלמי ספ"ק שם דמקשה באמת ממשנה זו על מאן דאוסר ומשני שניא היא שהיה אחד מקום פי' שהיה אחד מהן המעות או הפירות (כמו ברישא דמתניתין שם) במקום ר"ל בירושלים וא"כ נוכל לאוקומי גם פלוגתת ר"מ וחכמים דהכא כשהמעות בירושלים וע"ש בשנ"א בפ"א מ"ה ובפ"ג שם בפיה"ק דלמסקנא אפשר לומר דהדר ביה מהאי שינויא ומוקי גם למתניתין בדמאי:

דף מא.

גמרא אבל בפרי ראשון ד"ה דרך מקח כו'. ומעתה תו אצ"ל דריו"ח מוקי לקרא דכ"ת ממכר לכדריב"ח וכן הת"כ דר"א נדחה דתני לקח בסיפא איידי דרישא כדלעיל רק הברייתא דחלוק דאייתא רבינא הוה סייעתי':

רש"י ד"ה אלא אי איתמר דר"א כו'. משמע דמפרש איתיבי' רבינא לר"א דלעיל היינו עליו ולא אליו:

תד"ה שמא. מה שפי' בקונטרס כו' דדוקא כך צריך לעשות כו'. ע"ש ברש"י ותוס' ותמצא הדבר מבואר ומהר"ם שכתב שלא מצא בפרש"י תמוה:

תד"ה פירות מדלא חילל החנוני כו'. מש"כ המהרש"א דלמאן דא"ל במרובה כו' עמש"כ לעיל (לט) בתד"ה מעות. אבל דבריו ודברי רש"ל תמוהים דמדעת לכ"ע מחללינן ע"ש בב"ק בתוס' סד"ה הוא דאמר כצנועין ובקדושין (נו) בתד"ה מתקיף ומשנה מפורשת בפ"ג דמע"ש מ"ג מי שהיה לו מעות כו' אומר לחבירו הרי מעות הללו מחוללין על פירותיך ע"ש וכן שם פ"ד מ"ה:

תד"ה ושיהא דבמנחות כו' לא תני הך דלולב כו'. כצ"ל:

תד"ה א"נ דאי סמוך לשקה"ח דחמיסר קאמר כו'. כצ"ל בל"ו:

דף מא:

גמרא אמר לו ר"י והלא מה"ת כו'. רש"י בר"ה מחק תיבת לו:

[**שם לא יאחז אדם כו' וס"ת בחיקו כו'**. בברכות הגירסא בזרועו וכ"ה הלשון שם (יח)] :

תד"ה הילך בנדרים ירושל' דאמר עלה ר' ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה כו'. כצ"ל:

דף מב.

גמרא הא מדאגבהי' נפק ביה. הגרע"א ז"ל בחדושיו תמה דהא מ"מ העקירה היתה בטירדה דמצוה וע"ש שנשאר בתימה ולעד"נ מדאגבהי' לאו דוקא אלא משעה שנטלו בידו להגביהו אף שלא עקרו עדיין נפיק ביה ובפסחים (ז ב) הגי' דבעידנא דאגבהי' נפיק ביה ועי' לעיל (לט) תד"ה עובר ובהגר"א ז"ל סי' תרנ"א ס"ק טו דמוכח בגמרא דלא אשכח צד דיברך עליהן עובר לעשייתן ואם איתא דל"י עד שיגביהם היה יכול לברך בשעה שאוחזן בידו טרם שיגביהם וזה ודאי לא מיקרי קודם דקודם ובפרט למש"כ הב"י בסי' כ"ה בשם הרי"ו דגם בתפילין מברך עליהם קודם הנחתן ע"ש. שוב ראיתי בשה"ג שכ' משנטלן והגביהן ממקומן יצא והיינו כהגרע"א מ"מ לעד"נ כמש"כ. [חכם אחד כתב לי שתמה ולא הבין קושיית הגרע"א מעיקרא דהא דטריד היה בעקירה לא עדיף מהטעינו חבירו או"מ או שהיה טעון מבעו"י דחייב משום עקירת גופו. ונעלם ממנו הא דפריך בכתובות (דף ל א) ואמאי ה"נ לימא הגבהה צורך הוצאה היא. וע"ש דלא מ"ל אלא בשעמד לפוש וא"כ תמה הגרע"א שפיר דמאי פריך דלמא מיירי בשלא עמד לפוש. אבל אנכי תמה על הגרע"א מהתוס' דשם ד"ה נימא דעקירה לענין חיוב שבת אינה אלא כשמגביה ג' טפחים. ומצות לולב אפי' לשיטתו פשוט דא"צ ג"ט וכלשון הש"ג משנטלן והגביהן ממקומן. וזה דוחק לומר דכוונתו דלוקמה כגון שהיה מונח על מקל שהוא גבוה ג"ט כמש"כ התוס' שם:

שם אר"ה אומר היה ר"י עולת העוף כו' ואכלה פטור מאי קמ"ל כו' היינו הך כו'. לכאורה המ"ל דקמ"ל אע"פ שנהנה וקי"ל המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה (כריתות יט ב)] :

שם היודע לישאל ברה"י כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה קמ"ל כיון דראוי כו' תורת כלי עליו כו'. ק"ל דלקמן סוף ע"ב מוכח דאף שראוי למצותו מ"מ תורת מוקצה עליו ע"ש בתד"ה טלטול וכן לקמן (מג) אמרי' איצטריך קרא למישרי טלטול משמע דאיסור טלטול רביע עלי' אלא דהמצוה דחי' ליה וא"כ לנשים דליכא מצוה ליתסרי ולשיטת ר"ת דנשים מברכות על מ"ע שהז"ג א"ש מה דמותרות בטלטולו ועי' בהג"א ולשון הר"ן משמע דהואיל ואידחי איסור טלטולו לאנשים ל"ג נמי בנשים:

רש"י ד"ה אוכלין ע"ג טהרות אינו נוגע בשום דבר (ספק או בספק) המטמא אה"י ואם לא נזהר כו' נוטל ידיו. הני ג"ת שסבבתים ליתנייהו בר"ן וכ"נ למחקם ברש"י דהא קי"ל דספק ידים ליטמא טהור (ידים פ"ב מ"ד) ע"ש:

תד"ה היודע לפרוס. עשרה אין חולקין כו'. כצ"ל:
בא"ד (ע"ב) נתמלא זקנו ראוי כו' ולישא א"כ איכא לאוקמא כו'. כצ"ל:

דף מב:

גמרא גזרה שמא יטלנו בידו כו'. בתו"ח הקשה לר' יוסי לעיל (מא ב) במשנה מא"ל ונ"ל דרבה ס"ל כרבא שם דמוקי לה כשהוציאו בכלי לכן דקדק כאן לומר שמא יטלנו בידו וגבי שופר ומגילה וטבילת כלים דנקיט בידו אשיגרת לישן מהכא הוא ותדע דגבי הזאה בפסחים (סט) לא נקיט בידו ועפ"י קושיית הגרע"א שהבאתי לעיל י"ל דלהכי אמר ויעבירנו ד"א בר"ה דעל הוצאה מרה"י לר"ה לא מחייב משום הא דר' יוסי וכקושיית הגרע"א רק דהחשש הוא שמא יעמוד ברה"ר לפוש ויעבירנו אח"כ ד"א והוא כעין תירוץ רש"י במש"כ או הגביהו ע"מ ליטלו ומוצל ממה שגמגמו עליו התוס' (ועמש"כ בתוס') ומשום דברה"י גופי' אין דרך שיעמוד לפוש אלא ברה"ר אחר שילך זמן מה דרך לעמוד ועוד י"ל משום דסתם בית יש איסקופא לפניו גבוה שלשה ואם רחבה ד' הוה כרמלית ואם לא הוי מ"פ ולב"ע בשבת (ה ב) המוציא דרך עליה פטור דמהלך כעומד דמי (והרי"ף פסק כוותי') לכן אמר שמא יעבירנו כו' דלצד הא' של התוס' שם יתחייב אפי' לא יעמוד בינתיים לפוש ולצד הב' חיישינן שמא יעמוד ועמש"כ שם (צא ב) בס"ד:
תד"ה והשמחה ויום הז' נמי לא דאין חגיגה ושמחה דוחה שבת כו' ואין שלמים נאכלים כו'. כצ"ל:
תד"ה טלטול (בסופו) כיון דזר הוא. לכאורה קשה מהא דלעיל בהיפוך הדף מ"ד הואיל ואשה לאו ב"ח כו' קמ"ל לפי פרש"י שם ויש לחלק:

דף מג.

גמרא אלא ראשון דאיתי' מה"ת בגבולין ל"ג בהו. ר"ל בלולב ושופר:
תד"ה ויעבירנו וטעם זה לא יתכן דגבי העברה נמי כו'. וי"ל כוונת רש"י דמשום העברה יתחייב בכ"מ שיעמוד לפוש ויעביר משם והלאה ד"א משא"כ משום הוצאה אינו אלא אם יעמוד ברה"י והוא כעין שכתבתי לעיל:

דף מג:

גמרא כדי לפרסמה שהיא מה"ת. ופרש"י שבקו כו' למידחי שבת חד יומא כו'. והתוי"ט ל"ד בהביאו תיכף לזה טעם מדוע לא תיקנו דכולהו יומי תדחה משום דאתי לפקפוקי בלולב טרם שהביא הא דשלוחי ב"ד מייתי לה:

רש"י ד"ה דילמא בזקיפא בצידי המזבח לחוד. כצ"ל:

דף מד.

גמרא לולב דא"ל עיקר כו' ערבה דל"ל עיקר כו'. ובזמן המקדש הוה איפכא ערבה דליתא כלל בגבולין הוה יסוד או מנהג נביאים בהם אבל לולב דנוהג ראשון בהם מה"ת לא הוצרכו לתקן מאומה:

רש"י ד"ה בגבולין דהא כולהו בארץ וסמוכים למושב ב"ד כו'. כצ"ל וכ"ה בריש מגילה ע"ש בפרש"י ד"ה כששרוין על אדמתם והתוי"ט בפ' דלעיל מי"ג חילק מטעם אחר ולא הביא פרש"י כלל ולכאורה קשה לפרש"י מתענית (י) במשנה ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת והשלוחין הלא לא הלכו בר"ה וביה"כ (ועי' תוס' ר"ה כג ב ד"ה כמה). וי"ל דשאני שלוחי ב"ד שהיו זריזים והיו יחידים משא"כ עולי רגלים שהליכתם לאט לרגל נשיהם ובניהם וגם נראה דהשלוחים היו רוכבי סוסים קלי המרוץ:

רש"י ד"ה דלא עבדינן שהרי ר' צדוק אביו בימי ריב"ז. עי' באיכה רבה בפסוק היו צריה לראש ובהנזקין (נו ב):

רש"י ד"ה מי אמרה שהיא חובה דקאמרת לצאת כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה וחזרו נ"א ויסדוה ע"פ הדבור. צ"ע מתמורה (טז) ע"ש:

תד"ה כהנים ה"ה דהמ"ל ופרועי ראש כו'. לע"ד י"ל כיון דבידם היה לגלח קודם הרגל לא התירום חכמים ולא חלקו להתיר אף לאבל שלא היה יכול להתגלח או דאבל בלא"ה אינו מקיף כמ"ש הרמ"א בסי' תר"ס:

תד"ה א"ל מי אמרה בבע"מ כו' כמו שאין הלל"מ בזרים כו'. עמש"כ ביומא (כג ב) בס"ד:

דף מד:

גמרא אפקר זיתיא לחשוכיא. עמ"ש לעיל (לט ב):

רש"י ד"ה אינה ניטלת אלא בפ"ע אין ד"א נאגד עמה. וכ"כ התוס' משמע אבל אותה לעצמה אוגדין והמ"א הביא בשם י"מ שלא לאגדן:

רש"י ד"ה עלה א' בבד א' אבל ערבה שהיו מקיפין כו'. ולקמן בדף הסמוך דאמרי' שהיו גבוהות י"א אמה צ"ל דאינו אלא להדור מצוה ועמש"כ לעיל (יג) בס"ד:

רש"י ד"ה א"ל לא אריך לפי שאתה פורע כו' והתורה אמרה לאכלה כו'. תימה דזה אסור אפי' כשמפקירן וזכה הוא או אחר מן ההפקר אבל שלא להפקירן כמ"ש לעיל אפי' אינו עושה בהן סחורה אסור ועי' לעיל (לט ב) ובתד"ה בד"א:

תד"ה כאן אלא קידוש והזכרת היום. כצ"ל:

דף מה.

במשנה יופי לך מזבח יופי לך מזבח. עמש"כ בחדושי לס' נת"ע אות י"ג סתירה מזה לדברי הגר"א ז"ל ע"ש ועתה ראיתי להח"א שכ' טעם קצת על הכפל:

שם רא"א ליה ולך מזבח. מש"כ התוי"ט ובכתובים (ר"ל מצינו שם יה) מן המצר כו' ענני במרחב יה ל"ד דמרחב יה לרב ולרבא אחת הן ולר"ח קאי בתיקו ומש"כ על המהרש"ל דא"ה כו' הל"ל ורבא אריו"ח כו' אינו מוכרח עמש"כ בהרא"ש דפ"ק דעירובין סי' ז' ומש"כ בסופו ואע"ג דהירושלמי חולק על גמרא דידן כו' לי יראה דט"ס בירושלמי וצ"ל הוי רב דו אמר הללו יה (ר"ל ב' תיבות) והפשיטות הוא מדאמר ר"ח על ר"מ של"נ לקדשו משמע דהוא בעצמו ס"ל דצריך לחלקו ולקדשו וע"ש בק"ע ודע דהירושלמי הזה הוא ג"כ במכלתין פ' דלעיל הל"י ולחנם הרחיקו התוי"ט למגילה:

גמרא גוחות על המזבח אמה המ"ל. כ"נ דצ"ל ולפי המתבאר מפרש"י נראה שהיו בולטות מעל למזבח ב' אמות ויותר קצת אמה מזה בזקיפה (ר"ל בזקיפת שפוע) ואמה בגחיה והתוי"ט ל"ד במש"כ דאותן ב"א היו כפופין:

ד"ה ואוכלין ואין בדבר לא משום גזל. והוסיף התוי"ט ר"ל גזל דדבריהם כת"ק דר' יוסי כו' משמע דלר"י הוה גזל דאורייתא והא ליתא כדפי' הר"ב שם והוא מהגמרא:

רש"י ד"ה עלה אמה דרך ב' נקבים שהיו באחת הזויות. עי' בפ"ג דמדות מ"ב שהיו בקרן דרומית מערבית:

בא"ד הסובב שבה מקום הלוך לכהנים כו' להקטיר. עי' בזבחים (סב ב) דמוכח דבשעת הקטרת אברים היה עומד על הכבש וזורקו על המערכה ולהפכם בצינורא ג"כ כבד הדבר להיות עומד על הסובב (שנמצא כלה גבהו לגובה המזבח) להפוך על המערכה שהיא משוכה עוד משפת המזבח ב' אמות כדאיתא מדות פ"ג מ"א אלא ודאי אז היה מקיף בראש המזבח באמה של הלוך רגלי הכהנים המבואר שם במדות ועי' זבחים (נט ב) אמנם אשכחן במשנה שם (סד ב) בעולת העוף שהכהן פנה לסובב ומשמע שם דמשם זורק ג"כ על האישים וכן מצינו בשבת (צב) דמשה שהיה גבהו י"א פירש את האהל על המשכן שהיה כמו כן גבהו י"א:

דף מה:

גמרא ה"ק ליה אנחנו מודים כו' ליה אנחנו מודים. ק"ל התנן בברכות ובמגילה האומר מודים מודים משתקין אותו ועי' לקמן (נג ב) ובפרש"י שם ד"ה אנו ליה. ולפי מה שפירש הרש"א בח"א א"ש:

שם כפות שנים אחת ללולב ואחת למזבח. ק"ל דמשמע ששניהם שוין והרי חריות פסול ללולב לעיל (לב) והכא אמר דוקא חריות] :

גמרא אר"י א"ש כו' סוכה דל"מ לילות מימים כולהו ז' כחד יומא כו'. בס' ב"א האריך בישוב סתירת דר"י דהכא להא דמביא הש"ס משמיה במנחות ע"ש וסוף דבריו דס"ל דציצית חובת גברא וא"א להבטל ודבריו בטלים דשם (מא) מבואר דאי ל"ל טלית בת חיובא אינו מחויב לאהדורי בתרה:

שם נקוט דרבב"ח בידך כו'. לכאורה הל"ל כרבין דאף לולב שבעה דשמואל ס"ל כוותיה דכה"ג כתבו הפוסקים בכ"ד. ועי' רש"י לקמן ד"ה ה"ג:

תד"ה סביב וכתיב ופאת ימה כו'. העתיקו הכתובים שלא כסדרן וקצתן גם שלא ככתבן עי' במקרא:

תד"ה אחת וריב"ב דריש להוערבי כו'. כצ"ל בתיבה אחת:

בא"ד והא כו' ואותו היום ל"ד יום א'. וזה דוחק ולעד"נ דהאי וחובטין אותן כו' דקאמר לא היה אלא ביום ז':

דף מו.

גמרא וריב"ל אמר כו' מכאן ואילך מצות זקנים. עמש"כ בס"ד במ"ר במדבר פי"ד אות טו במ"ק:

שם דאר"ח בר אשי אמר רב כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה כאן בזמן בהמ"ק דמדאורייתא היא. כצ"ל:

רש"י ד"ה על הראשונה. ב"ת אלו שייכים לסה"ד דלעיל ומה"ד

מברך שתים ועי' מהרש"ל:

[**רש"י ד"ה כל יום כו' של חול מעין של חול**. נ"ל דט"ס הוא וצ"ל של חדש מעין של חדש] :

דף מו:

רש"י ד"ה מיקנא קני אינו יכול כו' ולהקנותו לאביו כו'. לכאורה הא קי"ל בב"מ (יב) דמציאת בנו קטן לאביו וכן תנן בפ"ד דמע"ש מ"ד שידן כידו וכן בעירובין פ"ז מ"ו ובכ"ד. ועי' היטב בסוגיא דב"מ ובתוס' שם:

תד"ה אתרוג בשביעי והכא ביום א' ממ"נ בודל מכולו. כצ"ל:

בסה"ד א"כ ר"ח היכי מטביל בה ברישא. עמ"א תרנ"ב סק"ד:

דף מז.

גמרא כמ"ד כיון שבירך יו"ט א' שוב א"מ. לעיל (מו):
שם שהרי חלוק בג"ד בסוכה כו'. ק"ל מדוע לא חשיב נמי ערבה:
שם וזה חלוק משלפני פניו. וא"ת והא חלוק גם משלפניו ביו"ט ועשיית מלאכה וי"ל דבזה אין חלוק משלפני פניו:
שם הכא כתיב פר התם כתיב פרים. ק"ל מדוע ל"א נמי דחלוק באילים ובכבשים ואולי קמא דכתיב בקרא נקיט:
שם הפרים האילים והכבשי' מעכבין זא"ז. במנחות (ס"ד מד) יליף לה מקרא ע"ש:
שם אמר להן שמיני רגל בפ"ע הוא. כצ"ל:
שם אף שמיני טעון כו' ולינה. עי' בתוס' פסחים (צה ב) ד"ה טעון לינה:
רש"י ד"ה טעונין קרבנות לעצמן כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה ולינה שהרי הוא יום שחיובו ליראות בעזרה. כצ"ל ותיבת חכמים למחוק וכן בר"ה ליתא:

דף מז:

גמרא וסבר ר"י שמיני טעון לינה והתניא כו'. ק"ל מאי פריך דהא בפסחים (צה ב) מסקינן דתרי תנאי אליבא דר"י בזה ע"ש ועל דהתם ק"ל מדוע לא משני דהאי תנא ס"ל כוותי' בחדא ופליג עליה בחדא כדמשני בד"ט ומהן לעיל (לג ב) ולקמן (נד ב) וביותר קשה דמצינו לר"מ ביומא (נא) דפ"ש דוחה אה"ט וי"ל דאתיא כוותיה ובלינה ל"ל דר"י וכמו דדחי בסמוך ודלמא ראב"י היא כו' וצ"ע:
שם דתניא ר"א והניחו זו תנופה כו' כשה"א והנחתו הרי הנחה אמור המא"מ והניחו כו'. כן הגיה הגר"א ז"ל בשנ"א פ"ג דבכורים מ"ו ובהגהותיו כאן ט"ס [בהגהות הגר"א שלפנינו תוקן] :
שם מאי הוה עלה. קשה וכי מפני שנדחה הסייעתא ידחו דברי ריו"ח ומאי בעי וי"ל מפני דלאחר שחידש בה"מ ותפלה א"כ אדרבה יהי' סתירה דמדוע שייר זמן ותיובתא מ"מ ליכא דהרי שייר ג"כ פייס:
רש"י ד"ה ה"ג מאי לאו כו'. נ"ל דכוונתו למחוק למעוטי קמא דבגי' שלפנינו דבאמת אין לו ביאור:
רש"י ד"ה לא למעוטי. אבל שבועות לא הזכירו הגמרא וי"ל דהוא נמי בכלל טעון ששה משום דגם לו תשלומין כל ז':

רש"י ד"ה טעונין קרבן ואין טוב אלא שיר כו' דכתיב כו' ומטיב נגן. כ"ה בירושלמי אבל בגמרא דילן בערכין (יא) יליף לה מן בשמחה ובטוב לבב ע"ש:
בא"ד ובספרי פ' תבא. כצ"ל:
רש"י ד"ה והנחתו זו תנופה והניחו לפני מזבח ה' כו'. כצ"ל:
תד"ה הבכורים. בפ"ג דבכורים כו'. כצ"ל:
בא"ד אבל בספרי פ' תבא. כצ"ל:
בא"ד והתם בספרי דרש תנופה. כצ"ל:
בא"ד והתם משמע דר"א מייתר ליה. כצ"ל:
תד"ה כהן. ובירושלמי דסוטה משמע קצת. כצ"ל:

דף מח.

תד"ה רגל (בסופו) משא"כ בשאר ימי החג כו' אלא חציו היום וחציו למחר. וכ"כ הר"ן בסוף מכלתין וצ"ע דז"א אלא במזמור בינו בוערים ע"ש בגמרא:
במשנה מלמד שחייב כו'. עתוי"ט ומש"כ וכתיב בפ' עשר תעשר כו' מלשונו משמע דקרא קמא שהביא הוא בפ' אחרת ובאמת שניהם בפ' אחרונה דעת"ע ולשון רש"י בזה מדויק והוא ז"ל לא העתיקו כראוי ומש"כ עוד דשלמי שמחה א"ד אה"ש דדוקא ביו"ט פליגי כו' ג"כ ל"ד דש"ש לכ"ע מביאין ביו"ט וע"ש בד"ע מהגמרא דמוכח להדיא דאף לב"ש מביאין:
תד"ה פוחת ותימה כו'. ועי' ר"ן ולעד"נ דהכוונה דישים אח"כ על מקום הפחת סכך פסול (דאיך ישב תחת אויר מגולה) וקאמר ד' דמהני לפסול אף בסוכה גדולה:

דף מח:

במשנה רי"א בלוג כו'. התוי"ט כ' דטעם דלוג אפשר שסובר כראב"י כו'. גם לרבנן י"ל משום דסתם מנחת נדבה הוה עשרון בלוג שמן ויותר נראה דיליף מלוג שמן דמצורע למתן בהונות שבא בפ"ע ומש"כ ועוד אפשר דיליף ממצורע עני שמביא לוג א' למנחתו תימה דמנחתו טעונה ג' לוגין:
שם היה ממלא מן הכיור. לפמש"כ התוס' בב"ב (ס ב) ד"ה מים דמי בורות פסולין לניסוך וכ"כ הרשב"ם שם (עט) ד"ה מים וכ"מ לקמן בתד"ה מנה"מ קשה דהאר"ל בזבחים (כב) דמי מקוה כשרין לכיור וא"כ מאי פסקא למלאות מן הכיור ודוחק לומר דאתיא כרי"ש שם דאמר מי מעין הם וכן הרמב"ם פסק לשניהם ועמש"כ בסוטה (טו ב) בס"ד:
גמרא ת"ר כל העולים כו'. עמש"כ בזבחים (סג) במשנה בס"ד:

רש"י ד"ה כמין שני חוטמין (בסופו) שהיו חלולים ועמוקין מאד. כ"נ דצ"ל וכן בתוס':
רש"י ד"ה אחד מעובה. ועי' בתוס' ולעד"נ ע"ד פרש"י וקאי על עובי דופני החוטמים ושל מים הי' מעובה וממילא הי' החלל צר ושל יין היה דק והחלל מרווח:
רש"י ד"ה חוץ. שיותר ממהלך מאה אמה כו'. תמוה דאף שנחשוב היקף הסובב (עי' זבחים סד בפירושו ד"ה צבר) אשר הוא למ"ד על למ"ד הלא מקצה מזרחית הכבש עד קצה מזרחית הסובב אינו אלא ז' אמה ושלש הרוחות צ' אמה ואמת הקרן הרי בס"ה רק צ"ח אמה:
תד"ה כמין. שהדמים הניתנין על יסוד כו' יורדין בהן כו'. כצ"ל:

דף מט.

גמרא תניא רי"א שיתין מחוללים ויורדים עד תהום שנאמר כו'. עי' בתוס' ש"ק בירושלמי פי' מאין למד דיורדים עד תהום:
רש"י ד"ה שכל מזבח (בסופו) ורבנן ס"ל זהו הכיור והוא נמי מעכב לדידהו. ע"ש ובפרש"י וכעת ל"מ להרמב"ם שהביא ד"ז דכיור מעכב ואף לכתחילה לא כתב שיעשוהו ולכאורה הלכה כרבנן ואף לגי' שלפנינו בזבחים רבי הלא הלכה כרבי מחבירו וגם הרמב"ם לא הביא להא דסובב מעכב ש"מ דל"פ כריב"י ולע"ד ה"ל לפסוק כריב"י כיון דבמשנה דמדות לא נזכר מהכיור וסובב איתא הרבה פעמים במשנה ש"מ דסתמה כוותי':
רש"י ד"ה וגם יקב עד יקבי המלך שיחי מלכא. כצ"ל:
רש"י ד"ה בין כבש למזבח ואותו חלל כו' מוקף ד' מחיצות. כצ"ל:
תד"ה אל תקרא. דריש מזבח ושיתין ומזבח ביד"א כו'. כצ"ל:

דף מט:

גמרא א"ר צורבא מרבנן כו' ליגמע גמועי. עמש"כ בשבת (קמ ב) ראיה לפרש"י ודלא כרש"א ועוד קצת ראיה מכריתות (יג ב) אל תשתהו כדרך שכרותו הא אם הפסיק בה כו' פטור:
שם אר"א גדול העושה צדקה כו'. נראה דצ"ל ואר"א בו':
רש"י ד"ה א"ד לימא רבנן היא ואי קלט אין מועלין. כצ"ל:
רש"י ד"ה שנאמר זרעו קרא הכא זריעה לצדקה. כצ"ל:
רש"י ד"ה ואמאי אלא א"כ דעתו שיקדשנו הכלי או אם יש כו'. כצ"ל:

דף נ.

גמרא א"ר ינאי אר"ז. נראה דצ"ל ר' ינאי אר"ז וכ"מ בפרש"י ועי' ע"ז (ס"ד לו) ובתוס' שם: **תד"ה ואי וי"ל דל"ד דש"ה דלא בעי כהן ובגדי כהונה כו'** (**ב"ח**). ועי' מהרש"א לקמן בדבור הסמוך:

בא"ד דאין כ"ש מקדש בחוץ כו' כדאמר שמואל כו'. ע"ש בתוס' פי' אחר ע"ד שמואל וא"כ אין ראיה אבל תימה מדוע לא הביאו מהמשנה דשם וכולן אין מקדשין אלא בקודש וגם ק"ק על פרש"י דשם בדשמואל דכי מתניתין אתא לאשמעינן ובזבחים (כ ב) בד"ה קידש הביאו ראיה דא"מ אלא בפנים מסוגיא דהכא ותמוה שוב ראיתי שהצ"ק תמה עליהם שם:

דף נ:

גמרא מאן דמכשיר סבר עיקר שירה בכלי וילפינן מאבובא דמשה. ק"ל הא הוי גם שאר כלי שיר של מתכת ואיכא למימר דיצאו עיקר השיר בהן ואבובא לבסומי קלא בעלמא הויא ומה שפרש"י לעיל עיקר השיר אינו אלא א"כ חליל מכה כו' אינו מובן דהא הוא לא היה אלא בי"ב יום בשנה ואולי דבהי"ב יום לא היה אלא החליל לבד ולכן שפיר ילפינן מיניה:

רש"י ד"ה בפה שאין כלי שיר המצוה. כצ"ל:

רש"י ד"ה ה"ג ואב"א ואת"ל עיקר בכלי כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה והכא במילף כו' או ברבויי ומיעוטי כו'. כצ"ל:

דף נא.

גמרא עבדי כהנים היו דר"מ כו'. הב"א הקשה דא"כ לא אתיא מתניתין דקדושין כו' ולא מן הדוכן ולמעלה כוותי' ושם אמרי' אמתניתין דהתם דמצריכה בדיקה ליוחסין זו דברי ר"מ ותירץ דדוכן דהתם ר"ל דשמחת בהש"א דתנן לקמן שעליהן הלוים עומדין בכלי שיר הן שם לא נזכר דוכן כי לא היו עומדין רק על המעלות וקושייתו י"ל דההיא דקדושין הוא מאותן ששרו בפה. ועמש"כ בהגהות איכה רבה בפתיחתא דמשא גיא חזיון ישוב אחר לזה בס"ד:

רש"י ד"ה עבדי כהנים על אוחזי כלי שיר כו'. ובערכין פי' דקאי על המכין בחליל וע"ש במשנה דמיני' קא סליק:

תד"ה כתנאי וי"ל דהוה מפרש הטעם משום כו'. כצ"ל:

תד"ה מעלין משמע שר"ל כו' דמ"ס אין להעמיד עבדים וישראלים לדוכן כו'. כצ"ל:
בא"ד משמע שהמעשה אין תלוי כו' אלא כו' תלוי' במעשה. כצ"ל:
במשנה כדים של ק"כ לוג. עי' תוי"ט מה שהביא ממס' סופרים ממספר עניית הללויה ונעלם מכ"ת שכן איתא בירושלמי בפ' כל כתבי:
רש"י ד"ה יורדין לע"נ כהנים ולוים כו'. גם ישראלים אינם אסורים אלא מעזרת כהנים ולפנים (פ"א דכלים מ"ח):
שם (בסה"ע) וכותל מזרחי שהוא לסוף ע"נ היה נמוך כדאמרי' ביומא. ותמוה דשם לא על כותל ע"נ נאמר רק על כותל הר הבית ע"ש:
תד"ה מבלאי. בתו"ח תירץ דבאבנט אשמעינן דהי' של בוץ ולא של כלאים כו' ונעלם ממנו גמרא דשבת (כא) דמקשה מינה להא דתני רב"ח דפתילות שא"מ בהן בשבת א"מ בהן במקדש וע"ש בפרש"י והכי הל"ל דאשמעינן דלשמחת בהש"א מותר אפי' בשל צמר כדמשני שם או דדוקא הני משום דאינן ראויין למקדש אבנט משום צמר שבו ומכנסים מפני הכבוד דהיו לכסות בשר ערוה. ועי' ש"ע או"ח סי' קנ"ג סכ"א. וגם לשון התוס' תמוה במש"כ שגם היא היתה של שש דהא של צמר נמי מותר ואולי דס"ל דלפי מאי דמשני התם אהא דמקשה תו מהא דתני רב"מ בגדי כהונה כו' פתילות למקדש לא דבוץ גם קושיא ראשונה ממתניתין מיתרצא בהכי וכמ"ד דאבנטו של כה"ד של שש לבד ודוחק ועוד דהא קי"ל הלכה כרבי דהי' של כלאים יותר טוב לאוקמי מתניתין אליבא דהלכתא ושמחת בהש"א שאני ועוד דסתם מתניתין ביומא (עא ב) משמעה כרבי מדקאמר מוסף עליו כ"ג כו' משמע דבד' הבגדים שוים ומזה תקשה ג"כ לדעת ריב"א בתוס' לעיל (ה) דמחלק בין מצנפותם. ועי' בש"א סי' כ"ט:

דף נא:

במשנה והלוים בכנורות כו' בלא מספר. לכאורה גוזמא קתני ונ"ל דכלפי ששנינו בערכין פ"ב גבי כלי שיר דקרבן אין פוחתין כו' ובאינך תני נמי דאין מוסיפין קאמר הכא בלא מספר ר"ל שלא היה להם מספר קצוב דפוחתין ומוסיפין:
גמרא מאי תיקון גדול אר"א כו'. עי' רש"א בח"א דמיקרי גדול לגבי תיקון ראשון דלקמן ועי' בב"מ (קיב ב) בתד"ה מכלל דמצינו לשון תקנה גדולה אע"ג דליכא קטנה מינה:
תד"ה קרא ואפי' סילקן מן הבור אחר קה"ג כו'. כצ"ל:

דף נב.

רש"י ד"ה האכילהו לחם במלחמתה ש"ת. נראה דמפרש תיבת לחם לב' כוונות א' לחם ממש ב' מלשון לחם שערים (שופטים ה) דהוא ענין מלחמה:
תד"ה וכיון (בסופו) לכוון סדר הברכות שזו כו'. כצ"ל:

דף נב:

גמרא כתיב כי רוח זנונים התעה. כצ"ל:
שם התם כבש ומרובע. נ"ל דפירושו לשון שכיבה וכמו שפי' רבא בזבחים (סב ב) רבוע דמזבח:
רש"י ד"ה ז' רועים דאמרי בעלמא ויצחק כו'. מצויין לילקוט וכ"ה בשיר רבה בפסוק אם חומה היא בסופו:

דף נג.

רש"י ד"ה אם אני כאן ושכינתי שרויה בו. ק"ק דהא אמרי' ביומא ספ"ק דבבית שני לא שרתה בו שכינה אכן שם (ט ב) איתא דקצת חזון שכינה היתה שם:
רש"י ד"ה דקא בעו מינאי ולא היה יכול ליטול נשמתם כאן שלא כו'. כ"ה ברש"י שבע"י:
רש"י ד"ה הא והא נענש בהטחת דברים כו'. כ"ה שם:
רש"י ד"ה מי איכא דידע דוד לא כו' בפ"ר כו'. עמש"כ באבות פ"ו:

דף נג:

בפסקא שבגמרא אנו ליה וליה עינינו. כצ"ל ותיבת כו' למחוק:
במשנה ובמוספין היו מוסיפין עוד תשע. עתוי"ט שכתב ומה"ט (דא"ת לכל מוסף ומוסף) ניחא דל"ח ר"ה שח"ל בשבת כו'. ל"ד במחכ"ת דבלא"ה ל"ק מזה דליתא בכל שנה כדאמרי' לקמן בגמרא דלהכי לא חשיב ע"פ שח"ל בשבת גם מש"כ הר"ב דע"פ שח"ל בשבת הוו נ"ז תקיעות והוא מפי' הרמב"ם לכאורה צ"ע דהא מתניתין ע"כ ר"י היא דאל"כ תקשה דליתני גם עה"פ ומאי שייר דהאי שייר ולדידי' לא הוי אלא נ"א תקיעות. ואולי לזה כיון הרע"ב באמרו זימנין דמוסיפין עד נ"ז. ור"ל אם היה כת הג' מרובה דנצרכה גם לשלש ועי"ל דלפי מאי דמסיק דליתיה בכל שנה לא קתני אתיא מתניתין אף לרבנן ואפ"ה לא תני עה"פ משום דזמנין דלא נצרך כלל לשלש או אפי' לשנות כגון שהי' עמה מועטים (עי' לקמן תד"ה שייר) והוה כמו דליתא בכל שנה ואכמ"ל:

רש"י (בתחלת המשנה) חשיב ליה תלת. הס"ד ומה"ד **שלש לפ"ש שערי העזרה**:

רש"י ד"ה בין קדש לחול ויש מעתה חיוב סקילה. עי' בשבת (לה ב) בפירושו ד"ה להדביק שכ' שהיו ממהרין התקיעות כדי להוסיף מחול על הקודש. וריב"ח אמר שם שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק כו' וצ"ע:

דף נד.

גמרא שכבר נאמר ותקעתם בחצוצרות כו'. לכאורה הל"ל שכבר נאמר ותקעו בהן ונראה דהש"ס מפרש דהאי ובני אהרן כו' לא קאי רק אדלקמי' והראי' מדמסיים ביה והיו לכם לחוקת עולם כו' והנך דלפניו לא נהגו אלא במדבר:

שם דש"מ תרתי כו'. הא דל"ק דש"מ נמי דא"ת לפתיחת שערים בשבת משום דהשתא דלא תני לה נמי ידעינן מדלא חשיב נ"א:

שם וליתני נמי ר"ה שחל בשבת כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה תשע האמורות בר"ה מה"ת. עי' ר"ה (לד):

רש"י ד"ה ה"ג לגבי המזבח כו'. **הא כ"ה תקיעות דמוסיפין בחג כו'**. כצ"ל:

[**רש"י ד"ה חדא דמתניתין תנן בכל יום. ואם אינם בשבת נמצא שפוחתין מכ"א**. מזה אין כ"כ קושיא שהרי תחתיהן יש תשע דמוספין אבל יל"פ דסמיך על הא דתני בתריה ובמוספין היו מוסיפין עוד תשע. דמשמע אף במוספי דשבת ולישנא דמוסיפין עוד משמע על הכ"א הנזכרים דגם המה איתנייהו] :

רש"י ד"ה ובצרי'. ולגבי מזבח. לכאורה בז' של חג שחל בשבת לא בצרי אינהו. ועי' לקמן ע"ב בפירושו בד"ה והיכי דמי ובמהרש"א שם:

תד"ה שייר ושני פרקים יש בהלל כו'. משמע דאהבתי הוא תה"פ עי' לעיל (לח ב) תד"ה מכאן שמצוה ובמקום שכ' שם לעיין בו:

דף נד:

גמרא עה"פ שח"ל בשבת דליתא בכשו"ש ל"ק. ולשון הרע"ב משום דלא שכיחא כולי האי כו' ול"ד במחכ"ת דא"כ מאי פריך מע"ש שבתוך החג והתו"י לא הרגיש בזה והעתיק עליו תירוץ הגמרא דדחינן ליה:

רש"י ד"ה מ"ט כו' בחד בשבא וחיישינן משום ירקיא כו'. ע"ש בר"ה דמשום ירקיא ליכא בזה לכ"ע דלאימת קבעי להוי לאורתא כו' אבל משום מתיא כ"א מודו אולם חשש דירקיא איתא בזה משום יו"ט הראשון דסוכות גופיה ושמ"ע ור"ה ע"ש במאור:

רש"י ד"ה ניתנין מחצי כבש עד שיבא המעלה מן הכבש למזבח ומקטירן. כ"נ דצ"ל:

דף נה.

גמרא תרי היכרא עבדינן כו'. כה"ג בזבחים (כא ב):
שם וא"ר חדשיכם חד היא. לפרש"י צ"ל חדשכם ח"י אבל פירושו נראה דחוק ולע"ד נל"פ כפי הגירסא שלפנינו מלא יו"ד ור"ל דדרשינן הקרי ג"כ (עי' סנהדרין (ד ב) ובפרש"י ד"ה יראה כל זכורך וכן בזבחים (לז ב) אהני מקרא ואהני מסורת) ועמ"ש במגילה (יג) וא"כ בתיבות ובר"ח ב' מובנים א' חודש בשני ראשין והוא כפי המסרה ב' חודש בראש אחד כפי המקרא והוקשו אהדדי ודו"ק:
שם ואם חל שבת בא' מהם ימוטו ידחה. ונ"ל דאם חל יו"ט ראשון בשבת דגם כן של יום טוב נדחה דע"כ ל"א לעיל דראש חודש דוחה של שבת אלא מטעם לידע שהוקבע ר"ח בזמנו (ועט"א בר"ה (ל ב) ד"ה תמיד של ר"ה) ולמחר אומרים הבו ושל יו"ט נדחה לגמרי דאל"כ ימוטו לא משכחת לו לעולם:
רש"י ד"ה ואם חל שבת ידחה שיר המועד כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה אמר רבינא (בסופו) ואומרים השיר לאחר שקרבו נסכי שניהם. בסוף תמיד משמע דהשיר היה בשעת הניסוך ממש ונ"ל דלכן מאריך בתקיעות כדי שיכלה השיר בגמר ב' הניסוכין ונ"ל להגיה ברש"י וגומרין תחת ואומרים:

דף נה:

במשנה. עמש"כ בחגיגה (יז) בס"ד:
שם נשתיירו שם י"ד כבשים כו'. לכאורה מאי עדיפותא דשעיר מהכבשים (שהרי גם הוא היה בן שנה כמ"ש רש"י ביומא ס"ה ב' מהת"כ) ואולי משום דקדושת חטאת גדולה מעולה כדאיתא בפ' כה"ת וגם הוא נאכל לכהנים:
גמרא אמורי הרגלים של גבוה נינהו. לכאורה מאי מקשה נימא דשוות בהקרבתם שיקריבו ע"י פייס בין כולם וכך ה"ל להקשות וכי באימורים לבד היו שוות הלא גם בעבודת הדם ובחילוק העורות וכו' היו ג"כ שוות ואולי דלשון שוות משמע להגמרא דכולן חולקים בם:
רש"י ד"ה אמרו שאין המשמרות שהקריבו כבשים כו'. ל"ד דאפי' אותם שהקריבו האילים והשעיר ג"כ מעכבין ע"י וכדמסיק:
[**שם בא"ד נשתיירו י"א אחרונות לשעיר ולאילים ולכבשים**. כצ"ל] :

רש"י ד"ה באימורי רגלים בעורות של עולות כו'. שייר העור ובשר של שעיר חטאת המוספין וחזה ושוק של שלמי שמחה וזה י"ל דלא פסיקא ליה דשמחה יוצאין גם בנו"נ חגיגה (ז ב) והמה שייכים למשמר הקבוע. ועי' לשונו לקמן בגמרא בד"ה במה שאמור ברגלים ובר"ד הסמוך בד"ה אי נימא:

רש"י ד"ה אומר לו לכ"א כשנותנין לו חלקו בלה"פ הילך מצה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ת"ל מאחד שעריך כמו באחד שעריך. כי כן מצינו גם בהיפוך ב' תחת מ' השמוש והנותר בבשר ובלחם שהוא כמו מהבשר ומהלחם:

דף נו.

גמרא יכול אף בחובות הבאות שלא מחמת הרגל ברגל ת"ל כו'. לפ"ז לכאורה שוב לא נצרך מעוטא לשאר ימה"ש מקרא דמאחד שעריך דלעיל ואולי דאיצטרך למעט מוספי דר"ה ודר"ח:

שם לימא רב דאמר כב"ש. אע"ג דב"ש גופייהו ל"ק טעמא דחיובא דיומא. אשכחינן טובא בש"ס דל"ק התנאים עיקר טעמייהו. עי' ר"ה (כו) ומש"כ שם (כא ב) בס"ד. ועי' תד"ה עד כאן:

שם ע"כ ל"א ב"ש התם אלא שהיום גורם כו'. נראה דה"ה דהמ"ל גם מטעם הב' וכבר קידש כו' אלא דנקיט ריש דבריהם והוה כמו וכו' או אגב דקאמר אליבא דרב לעיל טעם הא' דב"ה לבד דהב' שייך נמי הכא נקט נמי לרבב"ח טעם הא' דב"ש:

שם דתניא הילך מצה כו'. תוספתא פ"י דזבחים. וע"ש דצריכה תיקון:

שם לאתויי פהע"ד ש"צ ושעירי ע"ז. לכאורה דה"ה חטאת יחיד ואשמו ולפלא ששיירם במתניתין ואולי שהם נכללו במאמר והוא מקריב את הכל ול"ד קאמר הש"ס לקייץ המזבח ועי' לעיל בתד"ה ובחילוק:

שם לאתויי קייץ המזבח. עפרש"י והרע"ב שכ' ממותר שירי הלשכה תמוה עי' פ"ד דשקלים:

רש"י ד"ה לימא רב כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה בין מלפניה וכן אם חל שמיני כו'. התוי"ט כ"ע וה"ה כו' ושני דר"ה אגב שיטפי' ל"ד דאפי' אם חל בשבת עצמו אינו בד"ז שיהיו כולם שוין דהא לא שנינו אלא בג' פרקים ופרש"י בג' רגלים וכ"מ מהלימוד דמאחד שעריך בשעה כו' וא"ז אלא בג"ר שחייבין בראיה:

רש"י ד"ה הנכנסין את המגיע לחלקן כו' כדי שיראו שהן נכנסין. כצ"ל:

רש"י ד"ה וחלונה בעובי כותלי התאים שבצפונו כו'. בזבחים (נה ב) בפירושו בד"ה שני פשפשין כ' דבכותל האולם גופו במערבו היו החלונות וכ"כ שם לעיל (כ) בד"ה ה"ג אבל מן החליפות וגם משמע שם דבשני הצדדים (ר"ל בט"ו שבצפון ושבדרום) היה בה"ח גם כותלי התאים לא היו נראין ע"פ בהח"ל כי לצפון התאים היה המסיבה כמבואר במדות פ"ד מ"ה ומ"ז לפירושו ביחזקאל שהביא שם התוי"ט במ"ג בסופה ע"ש:

תד"ה והלכתא א"נ חשיב נמי ללה"פ חובת היום ואע"פ כו'. עי' מהרש"א ואנכי ל"י איך יתכן שיקרא לה"פ חיובא דיומא אף אם היה קרבן שבת זה כיון דהוא נוהג גם בשאר שבתות השנה והוא נגד שתה"ל כמו זמן נגד סוכה ואף דזמן אינו נוהג בשבתות:

דף נו:

גמרא וי"א משמרתו שוהה לבא כו'. פי' שלא באה כולה ביום ו' אלא מקצתה והשאר באו בימים דאחר השבת ובזה א"ש לישנא דנכנס ישבב אחיו עמו כו':

שם משום ברתי' קנסינן ליה לדידי'. ופרש"י אפי' לאבוה מי ה"ל למקנסי'. ועי' רש"א בח"א שכ' ודאמרי' את אביה היא מחללת כו' אבל לא לקנס וקשה דהא אמרי' בסנהדרין (נב) שאם הי' נוהגין בו קודש נוהגין בו חול ופי' המרדכי שם בשם רש"י דהיינו שלא לפתוח ראשון כו':

רש"י ד"ה ונכנס ישבב עכב ישבב במשמרתו כו'. כצ"ל:

ירושלמי דמכלתין בעז"ה

הל"ח מי הודה למי כו' או ב"ה לב"ש כו'. ק"ק מדוע לא פשיט ליה מהא דלא חשיב לה בעדיות פ"א בדברים שחזרו ב"ה להורות כב"ש:

שם טמאה שהיא בעשה. פי' בקה"ע מקרא דואחר יאכל מן הקדשים ע"ש ואשתמיטתיה גמרא ערוכה שלנו ביבמות (ס"ד עג) דיליף לה שפיר מקרא אחרינא ע"ש:

שם ולא עוד אלא שהיו רואין דברי ב"ש וחזרו בהן. ק"ק הא מצינו דגם ב"ש הודו לב"ה בהא דתרומה לעיל:

בשלהי מכילתא המה יסד דוד ושמואל הרואה באומנתם אומנות גדולה היתה שם שאין משמר נוטל ושונה בשדה אחוזה. המל"מ בפ"ד מהל' ערכין כ"ע שלא ידע הכוונה והחכ"צ סי' קכ"ב פירשו והק"ע הקשה עליו וביערות דבש ח"ב פי' דהכוונה הוא דאם אירע יובל במשמר שנטל כבר פעם א' שדה אחוזה היה מוכרח ליתנה למשמר הבא אחריו וכן לעולם והאומנות הי' בזה שעשו משמרות מכוון לחשבון היובלות שמנו בנ"י בשני הבתים יחד כמ"ש הרמב"ם בפ"י מהלכות שמיטה ויובל שבבית הראשון מנו ט"ז

יובלות ובהב' ח' ע"ש בכ"מ. ואנכי תמה עליו. א' הא מבואר שם דבבית ב' לא מנו יובלות אלא לקדש שמיטין אבל יובלות לא היו נוהגין. ב' קודם דוד ושמואל חלפו כמה יובלות כאשר תמצא הכל מבואר ברמב"ם שם:

נשלמה בעז"ה מסכת סוכה